

**T.C.
GÜMRÜK VE TİCARET BAKANLIĞI
KOOPERATİFÇİLİK GENEL MÜDÜRLÜĞÜ**

**2014 YILI
PAMUK RAPORU**

Şubat 2015

1-GİRİŞ	3
2 - PAMUK ÜRETİM VE TÜKETİMİ İÇİNDEKİLER	4
2.1 - DÜNYA PAMUK EKİM ALANLARI	4
2.2 - DÜNYA PAMUK VERİMLERİ	4
2.3 - DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ	5
2.4 - DÜNYA PAMUK TÜKETİMİ	6
2.5 - TÜRKİYE PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ	6
3 - PAMUK TİCARETİ	8
3.1 - DÜNYA PAMUK İTHALATI	8
3.2 - DÜNYA PAMUK İHRACATI	9
3.3 - TÜRKİYE’NİN PAMUK İTHALAT VE İHRACATI	10
4 - DÜNYA PAMUK STOK DURUMU	12
5 - PAMUK FİYATLARI	13
5.1 - MALİYET VE ÜRETİCİ FİYATLARI	13
5.2 - ALIM FİYATLARI	13
5.3 - DAHİLİ BORSA FİYATLARI	14
5.4 - DÜNYA VE TÜRKİYE FİYATLARI	15
6 - DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI	18
6.1 - DÜNYADA PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI	18
6.1.1 - AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ	18
6.1.1.1. Doğrudan Gelir Desteği (Direkt Destek Ödemeleri)	18
6.1.1.2. Ters Zamanlı (Karşıt Devirli / Counter-Cyclical) Ödemeler	19
6.1.1.3. Rehin Telafi Primi	19
6.1.1.4. İhracat Primi Uygulaması	19
6.1.2 - AVRUPA BİRLİĞİ	20
6.1.2.1. Fiyat ve Gelir Desteği	21
6.1.2.2. Pamuk İhracat Desteği	21
6.1.3 – ÇİN	21
6.2 - TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI	21
6.2.1. Fiyatlar ve Alımlar Yoluyla Destekleme	22
6.2.2. Fark Ödemesi (Prim)	22
6.2.3.İhracat Desteği ve İthalatta Korumalar	24
6.2.4 Doğrudan Gelir Desteği	24
6.2.5. Genel Hizmetler	24
7 - PAMUKTA MAKİNELİ HASAT VE TÜRKİYE’DEKİ DURUM	24
8 - PAMUKTA KONTAMİNASYON	27
9 - PAMUKTA DEPOLAMA	29
10-PAMUKTA ÇİRÇİRLAMA, BALYALAMA VE STANDARDİZASYON	29
11 - PAMUKTA ÇEŞİT GELİŞTİRME VE ISLAH	31
11.1. Islah Sorunları	32
11.2. Organik ve Renkli Elyafı Pamuk	33
11.3. Uzun Elyafı Pamuk	34
11.4. Tohumluk Üretimi, Dağıtım	34
12 - BÖLGELER ARASINDA KÜTLÜ PAMUK NAKLİNİN ÖNLENMESİ	35
13 - DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ POLİTİKALARI VE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİNİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI	35
14 - DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE PAMUK PAZARLAMASI	37
14.1. Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri	38
15 - TÜRKİYE’DE PAMUĞUN TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ	39
16 - PAMUKTA YAŞANAN SORUNLAR	41
17 -ÇÖZÜM ÖNERİLERİ	42

2014 YILI PAMUK RAPORU

1-GİRİŞ

Pamuk bitkisi, yaygın ve zorunlu kullanım alanıyla insanlık açısından, yarattığı katma değer ve istihdam olanaklarıyla da üretici ülkeler açısından büyük ekonomik öneme sahip bir üründür. Pamuk, işlenmesi açısından çırçır sanayisinin, lifi ile tekstil sanayisinin, çekirdeği ile yağ ve yem sanayisinin, linteri ile de kağıt sanayisinin hammaddesi durumundadır. Petrole alternatif olarak pamuğun çekirdeğinden elde edilen yağ, giderek artan miktarda biodizel üretiminde de hammadde olarak kullanılmaktadır. Bunların yanında nüfus artışı ve yaşam standardının yükselmesi, pamuk bitkisine olan talebi de artırmaktadır. Bu yönleriyle pamuğa olan ihtiyaç, tüm dünyada artış göstermekte ve geçtiğimiz dönemde hissedilen ekonomik kriz sebebiyle azalan üretim ve tüketim değerlerinin önümüzdeki dönemde artacağı beklenmektedir.

Dünyada az sayıda ülke ekolojisi pamuk tarımına elverişli olması nedeniyle, dünya üretiminin % 80'ine yakını Türkiye'nin de içinde bulunduğu az sayıda ülke tarafından üretilmektedir.

Uluslararası Pamuk Danışma Kurulu'nun 2007–2014 arası 8 yıllık dönemin verileri incelendiğinde; dünyada ortalama 33,5 milyon hektar alanda pamuk ekimi yapıldığı ve bu ekimden ortalama 25 milyon ton lif pamuk elde edildiği görülmektedir.

Dünyada pamuk üretim alanının en geniş olduğu ülke Hindistan'dır. Ardından sırasıyla Çin, ABD, Pakistan, Özbekistan ve Brezilya gelmektedir. Dünyada en çok pamuk üreten ilk 8 ülke sırasıyla; Çin, Hindistan, ABD, Pakistan, Brezilya, Özbekistan, Avustralya ve Türkiye'dir.¹ Tüketimde ise ilk üç sırayı yine; Çin, Hindistan ve Pakistan almakta, onları sırasıyla Türkiye, Brezilya ve ABD izlemektedir².

Son 10 yılda birim alandan elde edilen verimlerin ortalamasına göre ilk yedi ülke; Avustralya, İsrail, Brezilya, Meksika, Çin, Türkiye, Suriye ve Yunanistan'dır. Son beş yılın ortalamasına göre en çok pamuk ithalatı yapan ilk yedi ülke; Çin, Bangladeş, Türkiye, Endonezya, Vietnam, G. Kore ve Tayland'dır. En çok ihracat yapan ilk yedi ülke sıralaması ise; ABD, Hindistan, Brezilya, Avustralya, Özbekistan, Pakistan ve Yunanistan şeklindedir.

Uluslararası Pamuk Danışma Kurulu'nun verilerine göre, aşağıda detayları verilen ortalama değerlere göre Türkiye, pamuk ekim alanı yönünden Dünyada dokuzuncu, birim alandan elde edilen lif pamuk verimi yönünden altıncı, pamuk üretim miktarı yönünden sekizinci; pamuk tüketimi yönünden dördüncü, pamuk ithalatı yönünden üçüncü ülke konumundadır. Ayrıca GDO'suz pamuk üretimi yapan ülkeler değerlendirildiğinde Türkiye bu alanda verimli pamuk üretimi gerçekleştiren ülkedir.

Ülkemiz açısından stratejik bir niteliği bulunan pamuğun üretimi ve kullanımı, diğer bir ifade ile pamuk politikası, izlenen tarım, sanayi ve ticaret politikaları ile uluslararası gelişmelerden yoğun bir şekilde etkilenmektedir.

¹“Production World Total” International Cotton Advisory Committee, January, 2015 p:4

² A.g.e. p:4

2 - PAMUK ÜRETİM VE TÜKETİMİ

2.1 - DÜNYA PAMUK EKİM ALANLARI

Tablo1 – Dünya Pamuk Ekim Alanları (Bin Ha)

Ülkeler	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015*	2015/2016**
Hindistan	12.178	11.760	11.650	12.250	11.638
Çin	5.528	4.975	4.700	4.200	3.780
ABD	3.829	3.793	3.053	3.999	3.599
Pakistan	2.800	2.960	2.914	2.805	2.665
Özbekistan	1.316	1.285	1.275	1.275	1.275
Brezilya	1.393	870	1.010	1.004	1.014
Burkina Faso	429	586	644	644	631
Türkmenistan	550	525	545	545	545
Türkiye	542	488	451	484	455
Tanzanya	568	420	400	336	329
Myanmar	349	349	299	299	239
Zimbabve	450	397	250	238	239
Arjantin	528	362	506	520	523
Diğer	5.582	5.102	4.985	4.931	4.679
TOPLAM	36.042	33.872	32.682	33.530	31.611

Kaynak: ICAC Cotton This Month-Şubat 2015 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon

Uluslararası Pamuk Danışma Kurulu (ICAC) verilerine göre; 2003/04 dönemi ile 2009/10 dönemi arasında dünyada ortalama 33 milyon hektar alanda pamuk üretimi yapıldığı, 2008/09 ile 2009/10 dönemlerinde yaklaşık 30 milyon hektar ekim alanı ile ortalamanın oldukça altında kaldığı tespit edilmektedir. 2013/14 sezonunda ekim alanlarında bir düşüş yaşanmış ve ekim alanı 32,6 milyon hektara gerilemiştir. 2014/15 sezonunda 33,5 milyon ve 2015/16 sezonunda ise 31,6 hektar olacağı öngörülmektedir.

Dünya pamuk ekim alanlarının en geniş olduğu ülke yaklaşık 11 milyon hektar alan (%34) ile Hindistan'dır. Onu sırasıyla Çin, ABD, Pakistan, Özbekistan, Brezilya, Burkina Faso ve Türkmenistan izlemektedir. Türkiye'nin ekim alanları tablodaki beş dönemin ortalamasına göre dokuzuncu sırada yer almaktadır.

2.2 - DÜNYA PAMUK VERİMLERİ

Son yıllar itibariyle, pamuk ekim alanlarında ve verimlerde önemli artış kaydedilmemiştir. Dünya lif pamuk verim rakamları ülkeler itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2 - Dünya Lif Pamuk Verimleri (Kg/Ha)

Ülkeler	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015*	2015/2016**
Avustralya	1.996	2.354	2.136	2.238	2.161
İsrail	1.930	1.786	1.810	1.786	1.786
Brezilya	1.347	1.465	1.520	1.522	1.522
Meksika	1.407	1.511	1.625	1.484	1.484
Çin	1.339	1.467	1.506	1.534	1.519
Türkiye	1.353	1.351	1.419	1.750	1.785
Suriye	1.140	1.100	976	981	981
Yunanistan	933	887	1.120	997	997

ABD	886	994	921	876	905
Mısır	821	765	821	806	806
Pakistan	808	676	712	795	764
Özbekistan	669	778	737	737	737
Türkmenistan	600	638	597	482	482
Hindistan	512	518	577	553	557
Arjantin	398	434	465	567	567
Burkina Faso	404	444	427	450	451
Dünya Ortalaması	757	792	804	783	777

Kaynak: ICAC Cotton This Month-Şubat 2015 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon

Tablo 2’de görüldüğü gibi yedi dönemin ortalamalarına göre Türkiye dünya pamuk verimi sıralamasında altıncı, önemli pamuk üretici ülkeler arasında ise verim yönüyle Çin ve Brezilya’dan sonra üçüncü konumdadır. Ancak, Türkiye veriminin Genetiği Değiştirilmiş Organizma (GDO)’suz üretim yapan ülkeler sıralamasında önemli bir konumdadır.

Dünya pamuk ekim alanlarında önemli pay alan Hindistan, Pakistan, Özbekistan ve Türkmenistan ortalama verim düzeylerinin altında bir verimle üretim yapmaktadır. Bu ülkelerin verim düzeylerinde yaşanacak artış dünya pamuk üretiminde de önemli artışların yaşanmasına neden olacaktır.

2.3 - DÜNYA PAMUK ÜRETİMİ

Dünyada en büyük pamuk üretimi Çin’de gerçekleşmektedir. Çin’i pamuk üretiminde artış gösteren Hindistan izlemekte, bu ülkeleri ise ABD, Pakistan, Brezilya, Avustralya, Özbekistan ve Türkiye takip etmektedir.

Dünya lif pamuk üretimi 2004–2007 yılları arasında 26 milyon ton seviyelerinde gerçekleşirken, 2008/2009 döneminde 23,5; 2009/2010 döneminde ise 22,2 milyon ton seviyesine gerilemiştir. 2010/11 döneminde üretim artış eğilimine girmiş ve 25 milyon tonu aşmıştır. 2011/12 tahminleri üretimin 28 milyon tonu yakalamış, 2012/13 döneminde lif pamuk üretimin 26,8 milyon tona ve 2013/14 döneminde 26,2 milyon tona ulaşmıştır. 2014/2015 döneminde 26,2 milyon ve 2015/2016 döneminde 24,5 milyon tonlara gerileyeceği öngörülmektedir.

Ülkemizin dünya üretimindeki payı, 2011/12 sezonunda % 2,7 olmuştur. 2012/13 sezonunda % 3,12 ve 2013/14 sezonunda % 2,9 olmuştur. 2014/2015 sezonunda % 2,7 ve 2015/2016 sezonunda ise % 3,3 olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 3 - Dünya Lif Pamuk Üretimi (Bin Ton)

Ülkeler	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015*	2015/2016**
Çin	7.400	7.300	6.929	6.444	5.742
Hindistan	6.001	6.095	6.770	6.770	6.480
ABD	3.391	3.770	2.811	3.502	3.259
Pakistan	2.294	2.204	2.076	2.230	2.035
Brezilya	1.884	1.261	1.705	1.539	1.544
Avustralya	1.080	999	890	470	499
Özbekistan	880	1.000	940	940	940
Türkiye	750	858	760	847	812
Türkmenistan	330	335	329	327	263
Yunanistan	280	248	296	274	247

Diğer	2.994	2.768	2.777	2.926	2.744
TOPLAM	27.284	26.838	26.283	26.269	24.565

Kaynak: ICAC Cotton This Month-Şubat 2015 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon

2.4 - DÜNYA PAMUK TÜKETİMİ

Dünyada en çok pamuk tüketen ülkeler, yine en çok üretim payına ve pamuğu işleme kapasitesine sahip olan Çin, Hindistan, Pakistan ve Türkiye gibi ülkelerdir. 2006/07 döneminde dünya tüketimi en yüksek seviyesine çıkmışken, 2008 yılında tüm dünyada pamuk üretim düşüşlerine paralel olarak tüketimde de daralma yaşanmıştır. 2011/12 döneminde artan fiyatlara paralel olarak 22,7 milyon tonlara gerileyen tüketimin 2012/13 döneminde 23,3 milyon tona ve 2013/14 döneminde ise 23,4 milyon tona ulaşmıştır. 2014/15 döneminde 24.2 milyon tona ve 2015/2016 döneminde ise 24,6 tona çıkacağı öngörülmektedir.

Tablo 4 – Dünya Lif Pamuk Tüketimi (Bin Ton)

Ülkeler	2011/2012	2012/2013	2013/2014	2014/2015*	2015/2016**
Çin	8.635	8.290	7.531	7.960	8.000
Hindistan	4.340	4.817	5.042	5.244	5.270
Pakistan	2.217	2.416	2.271	2.308	2.365
Türkiye	1.495	1.350	1.400	1.372	1.441
Brezilya	888	910	879	850	859
ABD	718	762	773	827	840
Bangladeş	700	765	900	954	992
Endonezya	448	520	683	688	744
Meksika	390	402	412	412	425
Vietnam	378	492	694	747	825
Diğer	2.832	2.325	2.910	3.193	2.925
TOPLAM	22.797	23.340	23.495	24.285	24.686

Kaynak: ICAC Cotton This Month-Şubat 2015 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon

2.5 - TÜRKİYE PAMUK ÜRETİMİ VE TÜKETİMİ

Türkiye’de pamuk tarımı genelde Ege Bölgesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ile Çukurova ve Antalya yörelerinde yapılmaktadır. Son 10 yıllık süreçte pamuk ekim alanlarının yaklaşık % 25 oranında gerilediği aşağıdaki tablodan görülebilmektedir. Bölgeler bazında incelendiğinde ekim alanlarında en önemli düşüşlerin sırasıyla Ege, Antalya ve Çukurova bölgelerinde olduğu görülmektedir.

Tablo 5 – Bölgeler İtibariyle Türkiye Pamuk Ekim Alanları (Bin Ha)

YIL	EGE	G.DOĞU ANADOLU	ANTALYA	ÇUKUROVA	TOPLAM
2010	82.6	287.8	4.1	97.7	472.2
2011	96.7	313.9	5.8	114	530.4
2012	82.7	302.2	5.7	91.4	482.0
2013	82.6	278.9	5.9	78.7	446.1
2014	93.4	289.4	5.6	75.2	463.6

Kaynak: TÜİK

Lif pamuk üretimimizde en önemli bölge Güneydoğu Anadolu Bölgesidir. 2011 ve 2012 yıllarında pamuk ekim alanları 300 bin hektarın üzerinde olurken 2013 ve 2014 yıllarında azalma olmuştur. Ekim alanları ve üretim miktarları ile ilgili olarak TÜİK ve ICAC verilerinde bazı farklılıklar bulunmaktadır.

Ülkemiz pamuk üretiminde son yıllarda yaşanan düşüşe paralel olarak, dünyanın en kaliteli pamuklarının yetiştirildiği Ege Bölgesinde de pamuk üretim alanları önemli ölçüde gerilemiştir. 2000’li yılların başlarında 200 bin hektar seviyelerinde olan Ege Bölgesi pamuk ekim alanları 80 - 90 bin hektar seviyelerine gerilemiştir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi, tüm ekim alanlarının %61.8’ini kapsarken Ege Bölgesi 2014 yılında %19.9’unu oluşturmuştur. ICAC verilerine göre Türkiye’de 2015/16 sezonunda ekim alanlarında yaklaşık %3’lük bir azalma öngörülmektedir.

Tablo 6 – Bölgeler İtibariyle Türkiye Lif Pamuk Üretimi (Bin Ton)

YIL	EGE	G.DOĞU ANADOLU	ANTALYA	ÇUKUROVA	TOPLAM
2010	143.4	464.1	7.3	190.8	805.6
2011	166.6	535.9	11.2	225.3	939.0
2012	151.2	512.5	11.5	172.6	847.8
2013	176.5	512	12.5	167.4	868.4
2014	184.3	495.1	10.8	153.4	843.6

Kaynak: TÜİK

2012 ve 2013 sezonunda hemen hemen tüm bölgelerde üretim miktarı azalmıştır. 2014 yılında ise Ege Bölgesinde % 4 artış; Güneydoğu Anadolu Bölgesinde % 3, Çukurova Bölgesinde % 8, Antalya Bölgesinde ise % 13 oranında azalma olmuştur.

Uluslararası Pamuk Danışma Kurulu’nun verilerine göre 2013/2014 sezonunda 760 bin ton olan lif pamuk üretilmiştir. 2014/15 sezonunda % 10’luk bir artışla 847 bin ton ve 2015/26 sezonunda ise %4’lük bir azalışla 812 bin ton olacağı öngörülmektedir.

Tablo 7 – Türkiye Lif Pamuk Üretim ve Tüketimi (Bin Ton)

YIL	ÜRETİM	TÜKETİM	FARK	ÜRETİMİN TÜKETİMİ KARŞILAMA ORANI (%)
2009/10	475	1.350	-875	35,2
2010/11	618	1.300	-682	47,5
2011/12	750	1.495	-745	50,1
2012/13	858	1.350	-492	63,5
2013/14	760	1.400	-640	54,0
2014/15(*)	847	1.372	-525	62,0
2015/16(**)	812	1.441	-629	56,0
Ortalama	731	1.386	-655	52,6

Kaynak: ICAC Cotton This Month-Şubat 2015 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon

2008 ve 2009 yıllarında yaşanan küresel ekonomik krizin olumsuz etkisiyle pamuğun özellikle üretimi olmak üzere, tüketim ve ticareti sadece Türkiye’de değil tüm dünyada azalmıştır. 2011/12 sezonunda fiyatlarda yaşanan tarihi seviye nedeniyle tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de üretim artmıştır. Ancak, gevşeyen fiyatların da etkisi ile önümüzdeki dönemde dünyada ve ülkemizde üretimde düşüşün sürmesi beklenmektedir.

Türkiye’de pamuk üretim maliyetlerinin fazla olması, destekleme primlerinin rakip ülkelere göre durumu, özellikle önemli pamuk üretimi yapılan Ege ve Çukurova bölgelerinde üreticinin üretim yapabileceği alternatif ürün çeşitliliğinin fazla olması ve ABD gibi ülkelerin uyguladığı politikalar sonucu dünya fiyatlarıyla rekabet edilememesi sonucu pamuk ekim alanlarında başka ürünlerin tercih edilmesi ve alternatif ürünlere geçen üreticinin, üretimi ve hasadı nispeten daha meşakatli olan pamuk üretimine geri dönmede istekli davranmaması gibi diğer çeşitli faktörlerin de etkisiyle üretim daha kritik bir seviyeye gelmiştir. Nitekim, 2001/02 ile 2007/08 arası yedi yıllık dönem ortalamasına göre Türkiye dünya pamuk üretiminin yaklaşık % 4’ünü gerçekleştirirken, 2012/13 sezonunda ülkemizin dünya üretimindeki payı % 3,2 ve 2013/14 sezonunda % 2,9 olmuştur. 2014/15 sezonunda % 2,7’i ve 2015/2016 sezonunda ise % 3,3 olacağı tahmin edilmektedir.

3 - PAMUK TİCARETİ

3.1 - DÜNYA PAMUK İTHALATI

Çin, Türkiye ve Bangladeş yıllara göre değişmekle birlikte dünyanın en büyük pamuk ithalatçıları konumundadır. Çin diğer iki ülkeden farklı olarak dünyanın başta gelen pamuk üreticisi olmasına karşın tekstil ve konfeksiyon sektörünün artan ihtiyaçları sebebiyle aynı zamanda küresel olarak büyük ithalatçıları arasında yer almaktadır.

Dünya pamuk ithalatının küresel krizle birlikte 2008/09 sezonunda 6,6 milyon tona gerilemesine rağmen, gelişmekte olan ülkelerde yaşanan olumlu gelişmelere paralel olarak 2010/11 sezonunda 7,7 milyon tonun üzerine çıktığı görülmektedir. En büyük ithalatçı ülke konumundaki Çin’in yıllardır 2-2,5 milyon ton aralığında gerçekleşen ithalatı, 2011/2012 sezonunda 5,34 milyon ton ile tarihi seviyelerde gerçekleşmiştir. Toplam dünya ithalatı 2012/13 sezonunda 9,7 milyon ton, 2013/2014 sezonunda 8,7 milyon ton olmuştur. 2014/2015’te 7,5 milyon ton ve 2015/16 sezonunda ise 7,8 milyon ton olacağı öngörülmektedir.

Tablo 8 – Dünya Lif Pamuk İthalatı (Bin Ton)

ÜLKELER	2011/12	2012/13	2013/14 (*)	2014/2015 (**)	2015/2016 (**)
Çin	5.342	4.426	3.075	1.526	1.950
Bangladeş	680	631	987	965	967
Türkiye(***)	519	804	876	828	688
Endonezya	440	683	651	662	805
Vietnam	379	429	691	780	822
G. Kore	255	286	280	279	265
Tayland	275	329	337	362	372

Meksika	221	245	233	246	230
Tayvan	188	205	186	183	174
Pakistan	173	470	402	520	399
Diğer	1.261	1.279	1.022	1.172	1.172
DÜNYA TOPLAM	9.755	9.709	8.740	7.523	7.844

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Şubat 2015 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon
 ***2013/14, 2014/15, 2015/16 sezonu ICAC, diğer sezonlar TÜİK kesinleşen

3.2 - DÜNYA PAMUK İHRACATI

Dünyanın en büyük pamuk ihracatçısı ülkeleri yıllara göre değişmekle birlikte, ortalama olarak % 30-35'lik payla ilk sırayı alan ABD'yi, % 19-20'lik payla Hindistan ve son yıllardaki üretim artışları ile dikkat çeken önemli ihracatçı ülkelerden Brezilya ve Avustralya takip etmektedir.

10 yıl öncesine kadar dünya pamuk üretim ve ticaretindeki yeri çok daha gerilerde olan Hindistan ve Avustralya, aktarma genli yani GDO'lu pamuk üretimine geçişle beraber 7 yılda pamuk ihracatını önemli oranda arttırmıştır.

Ortalama 7,7 milyon ton olan dünya ihracatı 2011/12 sezonunda Çin'in tarihi ithalat miktarına paralel olarak 9,8 milyon ton seviyelerine çıkmıştır. İhracat, 2012/13 sezonunda 10 milyon tona çıkmış ancak 2013/14 sezonunda 8,8 milyon tona gerilemiştir. 2014/2015'te 7,5 milyon ve 2015/2016 sezonunda 7,8 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir.

Tablo 9 - Dünya Lif Pamuk İhracatı (Bin Ton)

ÜLKELER	2011/12	2012/13	2013/14 (*)	2014/15 (**)	2015/16 (**)
ABD	2.526	2.836	2.293	2.177	2.427
Hindistan	2.159	1.685	2.014	1.207	1.415
Avustralya	1.010	1.305	1.037	560	388
Brezilya	1043	938	485	675	724
Özbekistan	550	653	650	605	595
Pakistan	250	92	80	33	33
Yunanistan	200	237	280	219	229
Burkina Faso	152	215	270	195	285
Türkmenistan	118	171	170	178	108
Türkiye(***)	65	47	115	60	60
Diğer	1.697	1.847	1.468	1.614	1.580
DÜNYA TOPLAM	9.770	10.026	8.862	7.523	7.844

Kaynak: ICAC Cotton This Month- Şubat 2015 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon
 *** 2013/14, 2014/15, 2015/16 sezonu ICAC, diğer sezonlar TÜİK kesinleşen

3.3 - TÜRKİYE’NİN PAMUK İTHALAT VE İHRACATI

Ülkemizde yıllar itibariyle tekstil sektöründe yaşanan genişlemeye paralel olarak, pamuk tüketimindeki artış iç üretim artışıyla karşılanamadığından, pamuk ithalat miktarı artmış ve 1990 yılına kadar pamuk ihracatçısı olan Türkiye, başlıca pamuk ithalatçısı ülkelere biri konumuna gelmiştir.

Tablo 10 - Türkiye Pamuk İhracatı

Sezon	Miktar (Bin Ton)	Miktar Endeksi	Değer (Milyon \$)	Değer Endeksi
2005/06	47.0	69	66.4	86
2006/07	66.0	97	92.0	119
2007/08	80.6	118	141.9	184
2008/09	29.7	44	53.9	70
2009/10	32.5	48	60.5	78
2010/11	31.8	47	102.7	133
2011/12	65.2	96	143.8	186
2012/13	47.2	69	96.7	125
2013/14	44.3	65	92.2	120
2014/15*	11.7		21.1	

Kaynak: TÜİK

Bazı sezonlarda artış olsa da son on sezonluk dönemde pamuk ihracatı 30 bin ton seviyelerinde gerçekleşmiştir. Bu dönemde en fazla ihracat yaklaşık 81 bin ton ile 2007/08 sezonunda, en düşük ihracat ise 29,7 bin ton ile 2008/09 sezonunda gerçekleşmiştir. 2012/13 sezonunda ihracat miktarı bir önceki sezona göre % 27 oranında azalmıştır.

Tablo 11 - Türkiye İhracatının Ülkelere Göre Dağılımı (2014 Yılı)

ÜLKELER	Bin \$	Pay %
İtalya	15.091	17
Polonya	12.730	14.4
Mersin Serbest Böl.	2.778	3.1
Hollanda	6.966	7.8
Fransa	4.685	5.3
Yunanistan	3.350	3.7
Endonezya	255	0.2
Almanya	4.959	5.6
A.B.D.	2.498	2.8
Bangladeş	1.992	2.2
Diğer	33.091	37.9
Toplam	88.395	100.0

Kaynak: TÜİK

Ülkemiz, iç üretimin tüketimi karşılayamaması sebebiyle dünyanın en fazla pamuk ithal eden ikinci ülkesi konumundadır. TÜİK verilerine göre, ülkemizin pamuk ithalatına sezonlar

itibariyle bakıldığında, son on yıllık dönemde en fazla ithalat, 961 bin ton ile 2009/10 sezonunda, en düşük ithalat ise 516,9 bin ton ile 2003/04 sezonunda yapılmıştır.

Tablo 12 – Türkiye Pamuk İthalatı

Sezon	Miktar (Bin Ton)	Miktar Endeksi	Değer (Milyon \$)	Değer Endeksi
2003/04	516.9	105	761,5	139
2004/05	748.4	152	882,8	161
2005/06	762.3	154	960,8	175
2006/07	877.3	178	1.137,9	207
2007/08	711.4	144	1.099,8	200
2008/09	630.2	128	866,4	158
2009/10	960.9	195	1.570,2	286
2010/11	729.4	148	2.044,1	372
2011/12	518.6	105	1.274,2	232
2012/13	803.7	163	1.513,3	276
2013/14	924.4	188	1.843,5	337
2014/15*	159.5		296,0	

Kaynak: TÜİK *01.08.2014 – 30.11.2014 tarihleri için geçerli.

Tablodan görüldüğü yıllara göre değişmekle birlikte her yıl yaklaşık 700-850 bin ton pamuk ithal edilmekte ve bunun karşılığı olarak 1 milyar doların üzerinde döviz ihracatçı ülkelere ödenmektedir.

Türkiye'nin pamuk ithalatının yaklaşık % 70'i ABD ve Yunanistan'dan yapılmaktadır. ABD'nin payı % 50-60 civarındadır. Bu ülkeleri Türkmenistan, Brezilya, Tacikistan, Hindistan ve Suriye gibi ülkeler takip etmektedir. Öte yandan başlıca pamuk tedarikçilerimizin üretimleri büyük ölçüde sübvansiyonlarla desteklenmektedir ve ABD'den yapılan pamuk ithalatında GSM kredileri oldukça etkili olmaktadır. Avrupa ekonomisinde yaşanan darboğaz ve DTÖ Anlaşmazlıkların Halli Mekanizmasının ABD sübvansiyonları aleyhine kararları sebebiyle anılan desteklerde azalma beklenmekte olup, bu durumun pamuk tedarik fiyatlarımızda yukarı yönlü dalgalanmalara sebep olması beklenmektedir.

Tablo 13 - Türkiye İthalatının Ükelere Göre Dağılımı (2014 Yılı)

ÜLKELER	Bin \$	Pay %
ABD	914.956	52.2
Yunanistan	193.436	11.0
Brezilya	61.487	3.5
Türkmenistan	284.192	16.2
Tacikistan	18.665	1.0
Arjantin	8.020	0.4

Suriye	81.021	4.6
Özbekistan	11.980	0.6
Mısır	9.705	0.5
Hindistan	101.170	5.7
Diğer	65.479	4.3
TOPLAM	1.750.111	100.0

Kaynak: TÜİK

4 - DÜNYA PAMUK STOK DURUMU

Tablo 14 - Pamuk Stok Durumu (Bin Ton)

ÜLKELER	2011/12	2012/13	2013/14 (*)	2014/2015(**)	2015/2016(**)
ÇİN	2.087	6.181	9.607	12.074	12.080
ABD	566	729	903	651	1.150
DİĞER	6.824	7.481	6.354	6.805	8.280
TOPLAM	9.477	14.391	16.864	19.530	21.510

Kaynak: ICAC Cotton This Month-Şubat 2015 (*) Tahmin, (**) Projeksiyon

Dünya pamuk stoklarının özellikle 1997/98 sonrası dönemden, 2008/09 dönemine kadar artış eğilimine girmesi diğer olumsuzlukların yanı sıra pamuk fiyatlarını olumsuz yönde etkilemiştir. Bu döneme kadar pamuk üretiminde yaşanan artışlar ve özellikle tekstil sektöründeki pazarlama sorunları (tüketici ülkelerin kota koymaları ve ticari rekabet) dünya pamuk stoklarının yükselmesine neden olmuştur. Stok miktarlarında gözlenen artışın diğer nedeni uluslararası ticaret hacminde daralmaya yol açan ekonomik krizlerdir. Çin'in son yıllarda ortalama stok değerlerine göre büyük bir miktarı elinde tuttuğu görülmektedir.

2008/09 döneminde yaşanan küresel ekonomik kriz, dünya pamuk üretiminde ciddi bir azalma yaratmıştır. 2009/10 sezonunda krizin etkilerinin azalmaya başlaması pamuk tüketiminin ve ticaretinin tekrar hareketlenmesini sağlamış ve bu dönemlerde yeterli üretim yapılamadığı için, tüketim mevcut stoklardan karşılanmaya başlamıştır. 2009/10 döneminde dünya pamuk stok miktarında azalma eğilimi pamuk fiyatlarında yukarı doğru bir hareketlenmeyi beraberinde getirmiştir. 2011/12 döneminde stoklar 9,4 milyon ton ve 2012/13 sezonunda da stok artışı devam ederek 14,3 milyon ton seviyesine çıkmıştır. 2013/14 sezonunda stok miktarının 16,8 milyon ton, 2014/15 sezonunda ise 19,5 milyon ton ve 2015/16 sezonunda 21,5 milyon ton olacağı öngörülmektedir.

5 - PAMUK FİYATLARI

5.1 - MALİYET VE ÜRETİCİ FİYATLARI

Pamuk üretiminde yüksek girdi maliyeti, üreticinin rekabet gücünü olumsuz etkileyen temel faktörlerden biridir. Pamukta girdi/ürün fiyatı paritesi girdiler aleyhine artmasının yanı sıra sübvansiyonlu ithalatın da etkisi ile “ortalama iç piyasa fiyatı” maliyeti karşılama konusunda yetersizdir. Bu nedenle devlet destekleri ile aradaki fark dengelenmeye çalışılmaktadır. Ülkemizde pamuk üretim maliyeti İzmir Ticaret Borsası verilerine göre aşağıdaki gibidir.

Tablo 15 -Yıllar itibariyle Kütlü Pamuk Maliyetleri (TL/Kg)

Ürün	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012*	2013*
Kütlü Pamuk	0,880	0,893	0,810	0,795	0,875	1,088	1,254	1,71	1,71

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası bünyesinde yapılan maliyet araştırması çalışmaları sonuçlarıdır. * öngörü

Öte yandan, Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre tarım sektörü üretici fiyat endeksi hesaplamalarında kullanılan ülkemiz kütlü pamuk üretici fiyatları aylar itibariyle aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 16: Türkiye’de Kütlü Pamuk Üretici Fiyatları (TL/Kg)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013
Ocak	1,20	1,28	1,29	1,20	1,58	1,97	1,33	1,26
Şubat	1,29	1,27	1,29	1,25	1,58	2,13	1,36	1,27
Mart	1,25	1,28	1,34	1,26	1,69	2,11	1,30	1,28
Nisan	1,27	1,28	1,43	1,26	1,72	1,98	1,17	1,26
Mayıs	1,30	1,32	1,43	1,30	1,82	1,96	1,16	1,23
Haziran	1,37	1,28	1,47	1,34	1,88	1,94	1,17	1,25
Temmuz	1,48	1,29	1,49	1,35	1,94	1,93	1,18	1,24
Ağustos	1,46	1,27	1,48	1,37	1,92	1,92	1,16	1,24
Eylül	1,37	1,28	1,42	1,42	1,93	1,89	1,16	1,30
Ekim	1,33	1,30	1,33	1,40	2,04	1,66	1,29	1,61
Kasım	1,27	1,28	1,33	1,42	2,43	1,56	1,29	1,63
Aralık	1,29	1,26	1,22	1,54	2,43	1,39	1,29	1,61

Kaynak: TÜİK

5.2 - ALIM FİYATLARI

Devlet Pamuk Destekleme Fiyatları 1986/87 döneminde beş aşamalı olarak tespit edilmiş, daha sonra tek aşamada tespit edilmeye başlanmıştır. 1988 sonrası pamuk alımları Birliklere bırakılmış, 1991 yılında tekrar destekleme kapsamına alınmıştır. Ayrıca, 1994 yılında yeni bir destekleme modeline geçilerek, pamukta ilk defa prim sistemi uygulanmıştır. 1993/94 sezonunda uygulanıp ara verilen prim sistemine 1998 yılında tekrar başlanılmıştır.

Ticaret Borsaları ve Tablo 17’de görülen Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerince tespit edilen fiyatlardan yapılan kütlü pamuk alım fiyatları; dünya fiyatları, borsa fiyatları, ihracat fiyatları ve enflasyon dikkate alınarak, maliyet fiyatlarına üretici karı eklenerek Çukurova, Ege, Antalya Bölge ve yörelerinde farklı olarak belirlenmektedir.

Tablo 17 – Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri’nce Uygulanan Pamuk Alım Miktar ve Fiyatları

	TARİŞ PAMUK BİRLİĞİ		ÇUKOBİRLİK		ANTBİRLİK	
YILLAR	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)	Miktar (Ton)	Fiyat (TL/Kg)
2000/01	194.648	0,400	123.638	0,400	35.682	0,390
2001/02	257.161	0,680	153.309	0,565	28.514	0,680
2002/03	306.532	0,800	122.812	0,655	31.463	0,800
2003/04	249.390	1,010	64.963	0,900	27.960	1,000
2004/05	272.270	0,900	117.075	0,830	15.564	0,900
2005/06	160.428	0,830	74.777	0,740	10.047	0,950
2006/07	166.109	0,920	87.030	0,840	11.579	1,000
2007/08	117.470	1,000	82.707	0,830	10.101	1,110
2008/09	92.261	0,980	65.257	0,820	8.734	1,430
2009/10	28.855	1,018	8.773	0,880	10.017	1,540
2010/11	51.565	2,220	12.249	1,530	21.785	1,920
2011/12	43.800	1,440	35.941	1,590	28.247	1,510
2012/13	11.800	1,49	22.047	1,39	23.628	1,60
2013/14	22.812	1,90	20.590	1,77	17.998	2,05
2014/15*	28.403	1,54	25.340	1,45	17.600	1,60

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı *30 Kasım 2014 itibari ile alım miktarları

5.3 - DAHİLİ BORSA FİYATLARI

İzmir Ticaret Borsasında oluşan beyaz Standart 1 tipi ortalama mahlıç pamuk fiyatları aylar itibariyle tabloda verilmiştir. Kalite özellikleri nedeniyle iki bölge arasındaki pamuklarda, yüzde 10 civarında bir fiyat farkı oluşmaktadır.

Tablo 18 – İzmir Ticaret Borsası Lif Pamuk Fiyatları (Aylık Ortalama TL/Kg)

AYLAR	İTB Beyaz Std.1*	Değişim (%)	Çukurova Beyaz Std.1	Değişim (%)
Aralık 12	3.14	---	2.84	---
Ocak 13	3.25	3.5	2.85	0.4
Şubat 13	3.55	9.2	2.95	3.5
Mart 13	3.79	6.8	3.28	11.0
Nisan 13	3.70	-2.4	3.30	0.8
Mayıs 13	3.63	-1.9	3.30	0.0
Haziran 13	3.71	2.2	3.30	0.0
Temmuz 13	3.92	5.7	3.51	6.4
Ağustos 13	4.11	4.8	3.80	8.3
Eylül 13	4.11	0.0	3.86	1.5

Ekim 13	3.97	-3.4	3.91	1.4
Kasım 13	3.94	-0.8	3.73	-4.6
Aralık 13	3.96	0.5	3.65	-2.1

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası (*)Pamuk kapanış fiyatlarının ortalaması olarak alınmıştır.

Pamuk piyasalarında gerek üretici gerekse de sanayici açısından en önemli sorun fiyat oluşumudur. Tekstil ve konfeksiyon sanayi uluslararası ticaret ortamında giderek güçlenen rekabetçi ortamda dünya fiyatlarından girdi temin etmek istemektedir. Aynı şekilde üretici de pamuğunu dünya fiyatlarından satmak istemektedir. İzmir Ticaret Borsası'nda oluşturulan vadeli işlemler piyasası bu amaca yönelik olarak kurulmuştur. Ülkemizde spot pamuk fiyatlarının düzenli olarak olduğu tek borsa İzmir Ticaret Borsası'dır. İzmir Ticaret Borsası pamuk korbeyinde her gün pamuk arz ve talebi piyasa koşullarında karşı karşıya gelmekte ve güncel piyasa fiyatı belirlenmektedir. Her iş günü saat 12:20 ile 12:30 arasındaki 10 dakikalık zaman diliminde pamuk korbeyinde sesli teklif-kabul yöntemiyle (open-outcry) yapılan alım satımlarda cari piyasa fiyatı oluşmakta ve kamuoyuna ilan edilmektedir.

Vadeli işlem piyasalarının Türkiye'de finans piyasalarını, kredi mekanizmasını, üretim ve dış ticaret faaliyetlerini tamamlayıcı bir yapı göstereceği tartışma götürmez bir gerçektir. Vadeli işlemler piyasasının genel fayda fonksiyonu şu şekilde özetlenebilir:

Pamuk fiyatlarının uluslararası piyasa şartları içerisinde gerçekçi bir şekilde oluşması sağlanacaktır. Piyasaların işleyişindeki kolaylık ve hız pamuk fiyatlarında daha iyi bir istikrar temin edecektir. Pamuk vadeli işlemler borsası, piyasada ürün arzının kesikli, ancak talebinin sürekli olmasından doğan yapısal sorunları ve dengesizlikleri gidererek devletin destekleme ihtiyacına bağlı olarak üstlendiği mali yükü azaltacaktır.

Tekstil ve konfeksiyon sanayicileri ise, pamuk fiyatlarındaki çift yönlü hareketlenmelerden doğan fiyat riskini finans kesimine aktararak, risklerini dengeleme olanağına kavuşabileceklerdir. Aynı zamanda, üreticiler uzun vadeli satış ve üretim bağlantıları yapma imkanı bulacaklardır. Sanayici borsadan aldığı fiyat sinyallerini değerlendirerek istikrarlı fiyat üzerinden girdi temin edebilecek, borsada oluşan fiyatlara bakarak üretim maliyetlerini ve satış fiyatını gerçekçi bir şekilde planlayıp, dış ve iç piyasaya karşı yükümlülüklerini zamanında yerine getirebilecektir.

5.4 - DÜNYA VE TÜRKİYE FİYATLARI

Pamuk dış piyasa fiyatlarının oluşmasında en önemli etken, Dünya pamuk üretimini elinde bulunduran ülkelerin (ABD, Çin Halk Cumhuriyeti gibi) üretim miktarları ile stoklarıdır. Pamuğun yanı sıra yün, tiftik, sentetik iplik gibi dokuma sanayine yönelik diğer liflerin üretim miktar ve fiyatları da fiyatlarda önemli rol oynamaktadır.

Ülkelerarası anlaşmalar, ülkelerin diğer ülkelere karşı dış ticaret dengelerin kurulmasında aldıkları tedbirler fiyatları etkileyebilmektedir. Bunun dışında pamuk fiyatlarının belirlenmesinde rol oynayan önemli bir faktör de doların diğer ülke paraları karşısındaki değeridir.

Dünya pamuk fiyatları olarak, Liverpool endeks fiyatları dikkate alınmaktadır. Tüm ihracat işlemleri ve ihracata esas teşkil eden fiyat Liverpool endekslerine göre oluşmaktadır. Bu borsada Güneydoğu Anadolu Std. 1 (1''3/32) A endeksine Ege ve Çukurova Standart-I pamukları B endeksinde işlem görmektedir. Son yıllarda pamuk

ticaretinin Uzakdoğu merkezli yapılması Kuzey Avrupa teslim fiyatı yerine Uzak Doğu teslim fiyatının dikkate alınmasına neden olmuştur.

Tablo 19- Dünya Pamuk Fiyatları (Cent/libre)

Yıllar	Calif./Arizona 1-3/32''	Avusturya S.M. 1-1/8''	Özbekistan Midd. 1-3/32''	Yunanistan Midd. 1-3/32''	Cootlook A Index 1-3/32''	Brezilya 1-3/32''	İTB Ege Std.1*
2000/01	62.39	63.30	57.30	56.55	57.20	55.65	57.07
2001/02	46.57	52.05	41.65	41.85	41.81	43.40	49.82
2002/03	61.09	66.20	56.80	55.96	55.71	57.37	59.93
2003/04	73.92	76.92	70.78	70.57	68.29	68.30	73.52
2004/05	59.65	62.93	53.88	53.63	52.19	55.34	61.43
2005/06	62.85	65.24	57.25	58.01	56.15	58.69	62.76
2006/07	62.66	69.03	59.75	60.79	59.14	63.05	64.37
2007/08	76.33	84.12	74.17	76.18	72.90	77.82	78.56
2008/09	65.82	67.79	66.03	64.92	61.20	61.90	63.30
2009/10	86.38	86.55	80.67	77.12	77.54	73.14	87.43
2010/11	151.24	167.91	179.25	--	161.85	---	160.65
2011/12	115.64	116.02	110.95	105.56	101.23	108.11	96.12

Kaynak: İTB * 2008/09 sezonuna kadar Ege Std.1, 2009/10 sezonu Ege Std Garanti İTB fiyatıdır.

Not: 2002/03 sezonuna kadar CIF Kuzey Avrupa teslim, sonraki sezonlarda CIF Uzakdoğu teslim fiyatlarıdır.

Liverpool A, Liverpool B ve Memphis Endeksleri dünya pamuk piyasa fiyatlarının oluşmasında baz teşkil etmektedir. Söz konusu Endeksler incelendiğinde, son 20 yılda dünya pamuk fiyatlarında ciddi düşüşlerin olduğu görülmektedir. Özellikle 1994/95 sezonundan sonra pamuk fiyatları hızlı bir düşüş eğilimine girmiştir. Fiyatlardaki hızlı gerilemenin ardında yatan nedenlerden bir tanesi verim artışına paralel olarak artan pamuk üretimine karşılık, pamuk tüketiminin aynı oranda artmaması ve dünya stoklarında yaşanan artışlardır.

Pamuk fiyatları 2001/02 sezonunda rekor seviyede bir düşüş yaşadıktan sonra, takip eden sezonlarda dalgalı bir seyir izlemiştir. 2009/10 sezonunda ise pamuk fiyatları tarihi zirvelerine çıkmıştır. Diğer ülkelerde olduğu gibi Ülkemizde de pamuk fiyatlarının Cootlook A Endeks ile paralel seyir izlediği görülmektedir.

Dünyada pamuk fiyatlarındaki artışın temel nedenleri; dünyada pamuk üretim miktarının tüketimden daha yüksek oranda düşmesi nedeniyle 2008 ve 2009 yıllarında dünya pamuk stoklarında görülen gerileme, istatistiki verilerde geçen sezonlardan devreden pamuk stoklarının gerçek olmadığı yönündeki görüşler, Hindistan'ın pamuk ihracatına uygulamış olduğu kısıtlama, pamuk türev piyasalarına ilginin artması ve diğer emtia fiyatlarındaki genel artış trendi olarak açıklanmaktadır.

Ülkemiz Ege pamuğu Memphis pamuğu ayarına yakın olarak nitelendirilmektedir. GAP pamuğu Liverpool A, Çukurova Pamuğu ise Liverpool B Endeksi baz alınarak değerlendirilmektedir.

2009/10 sezonuna 1,42 \$/Kg ile başlayan dünya pamuk fiyatları bu tarihten itibaren yükselmeye başlamış ve sezonu 1,89 \$/Kg'dan kapatmıştır. 2010/11 sezonunun başında 1,71 \$/Kg ile başlayan pamuk fiyatlarındaki artış kontrolden çıkmış ve Mart 2011 tarihinde A endeks 5.06 \$/Kg ile tarihi zirvesine yükselmiştir. Mart 2011 itibariyle fiyatlarda gevşemeye başlamış ve Temmuz 2012'de 1,85 \$/Kg ve Aralık 2013 itibariyle de 1,93 \$/kg olarak gerçekleşmiştir.

Tablo 20- Cootlook A, Memphis, Ege Std Garanti Pamuğu Fiyatları

AYLAR	Cootlook A Endeks		ABD Memphis		Ege STD Garanti	
	TL/Kg	\$/Kg	TL/Kg	\$/Kg	TL/Kg	\$/Kg
Aralık 12	3,28	1,84	3,37	1,89	3,24	1,81
Ocak 13	3,33	1,89	3,42	1,93	3,38	1,91
Şubat 13	3,51	1,98	3,59	2,03	3,67	2,07
Mart 13	3,76	2,08	3,85	2,13	3,91	2,16
Nisan 13	3,67	2,05	3,73	2,08	3,81	2,12
Mayıs 13	3,72	2,04	3,77	2,07	3,73	2,04
Haziran 13	3,89	2,05	3,94	2,08	3,81	2,01
Temmuz 13	3,95	2,04	3,99	2,07	4,02	2,08
Ağustos 13	3,98	2,04	4,16	2,13	4,23	2,16
Eylül 13	4,01	1,99	4,18	2,07	4,18	2,07
Ekim 13	3,92	1,97	4,09	2,06	4,10	2,06
Kasım 13	3,77	1,87	3,92	1,94	4,04	1,99
Aralık 13	3,97	1,93	4,15	2,02	4,00	1,94
Ocak 14	4,45	2,01	4,62	2,08	4,56	2,05
Şubat 14	4,59	2,07	4,73	2,14	4,61	2,08
Mart 14	4,74	2,14	4,93	2,23	4,65	2,09
Nisan 14	4,42	2,08	4,69	2,20	4,68	2,20
Mayıs 14	4,27	2,04	4,51	2,16	4,62	2,21
Haziran 14	4,24	2,00	4,43	2,09	4,56	2,15

Temmuz14	3,91	1,85	4,07	1,92	4,49	2,12
Ağustos 14	3,52	1,63	3,58	1,66	4,36	2,02
Eylül 14	3,56	1,62	3,64	1,65	4,22	1,91
Ekim 14	3,50	1,55	3,66	1,62	3,72	1,64
Kasım 14	3,32	1,49	3,53	1,58	3,54	1,58
Aralık 14	3,44	1,51	3,59	1,57	3,50	1,53

Kaynak: İzmir Ticaret Borsası

2012 Aralık ayından bu yana dolar bazında A endeks yüzde 5, Memphis yüzde 7 ve Ege Std. Garanti pamuk fiyatları yüzde 8 değer kazanmıştır.

6 - DÜNYADA VE TÜRKİYE’DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

6.1 - DÜNYADA PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

6.1.1 - AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ

ABD’de 1995 yılına kadar uygulanan fark ödeme sistemi uygulama dışı bırakılarak, 1996 yılında “Çiftlik Kanunu” olarak tanımlanan “Fair Act” ile 1996-2002 yılları arasında yedi yıllık süreç içerisinde çiftçiye doğrudan gelir desteği yapılmasını öngören sistem uygulanmıştır. Bunu 2002 yılından itibaren 6 yıllık süre için hazırlanan ve “Tarımsal Güvenlik ve Kırsal Yatırım Kanunu” olarak adlandırılan ve Ekim 2002 tarihinde yürürlüğe giren yeni Tarım Kanunu izlemiştir.

2002-2007 arasında ABD tarımına yön vermesi beklenen yeni Kanun’da; tarımsal desteklemeler yanında doğal kaynakların korunması, dış ticaret, tarımsal krediler, kırsal kalkınma, araştırma, gıda güvenliği ve bio-enerji gibi konuları içermektedir. Öngörülen destekleme programlarının bir kısmı geçmişten gelmekte, bir kısmı yeni mekanizmalardan oluşmaktadır.

Yeni Tarım Kanununa göre, on yıl içerisinde ABD tarımına 170 Milyar Dolar harcama yapılması öngörülmektedir. Bu miktarın yaklaşık 50 Milyar Doları tahıl, pirinç ve pamuk üreticilerine ayrılmıştır.

6.1.1.1. Doğrudan Gelir Desteği (Direkt Destek Ödemeleri)

2002 Tarım Kanunu; buğday, mısır, arpa, sorgum, yulaf, yüksek ova pamuğu ve pirinç üreticilerinden Tarım Bakanlığı (USDA) ile sözleşme imzalayarak programa katılan ve üretim yapacakları arazi miktarını beyan edenlere, ürün cinsine göre belirlenen miktarlarda doğrudan ödeme yapılmasını öngörmektedir. Ödemelerde arazi belirleyici olmakta, ödeme miktarı ise tahmini ortalama verim ve belirlenen katsayılar dikkate alınarak hesaplanmaktadır. Bu ödemeler, bir bakıma 1996 Tarım Kanunu ile getirilen Üretim Esnekliği Ödemelerinin yerini almaktadır.

Bu çerçevede, programa katılan üreticilere “Doğrudan Ödeme” veya “Ek Ödeme” yapılması öngörülmekte, ödeme, sözleşmede esas alınan arazinin % 85’ine göre yapılmaktadır. Bir üretici için tavan ödeme miktarı 40.000 US \$’dır. Doğrudan Ödeme programında her bir ürün için 2002-2007 arasında geçerli olan “Doğrudan Ödeme Katsayısı-Prim” belirlenmiştir. Pamuk prim miktarı 147 US \$/Ton’dur. Ayrıca, pamuk tohumu üretiminde yardım kredisi uygulanmaktadır.

6.1.1.2. Ters Zamanlı (Karşıt Devirli / Counter-Cyclical) Ödemeler

2002-07 döneminde oluşabilecek fiyat dalgalanmalarının üretici gelirinde yaratacağı kayıpları önlemek hedeflenmiştir. Bu ödemeler pazar fiyatı ve doğrudan ödeme primi toplamından oluşan değer (Etkili Fiyat) kanun ile saptanan “Hedef Fiyat” altına düşmesi halinde ek ödeme niteliğinde yapılmaktadır.

Tablo 21- ABD Pamuk Taban ve Hedef Fiyatları (US \$/TON)

Taban Fiyatlar		Hedef Fiyatlar	
2002-2003	2004-2007	2002-2003	2004-2007
1148	1.148	1.598	1.598

Kaynak: ABD Kongresi, 2002 Tarım Kanunu

2002 Tarım Kanunu her yıl ürünler bazında “Etkili Fiyatların belirlenmesini” öngörmektedir. Bu fiyatlar ürünün 12 aylık pazar döneminde oluşan ortalama pazar fiyatı ile doğrudan ödeme primi toplamına eşit olacak şekilde belirlenmekte, ortalama pazar fiyatının rehin kredilerinde dikkate alınan Taban Fiyat altına düşmesi halinde ek ödeme yapılmaktadır. Bir üreticiye yapılacak ek ödeme tavanı 65 bin US \$ olarak belirlenmiştir.

6.1.1.3. Rehin Telafi Primi

Önceki tarım kanunları döneminde üreticilere sunulan rehin kredileri 2002-2007 dönemi için “Pazarlama Kredileri” adıyla yürürlükte kalmıştır. Sistem pamuk ürününü de kapsamaktadır. “Rehin Kredi Kuruluşu”na pamuklarını rehin etmeyi taahhüt eden üreticiye, Rehin Kredisi (LDP) adı altında 9 ay vadeli kredi kullandırılarak, hasat öncesi finansman ihtiyacı giderilmektedir. Kredi ikraz birimi olarak 2002-2007 dönemine ait taban fiyatlar dikkate alınmaktadır. Orta Elyaflı Pamuk için Rehin Telafi Primi 52 Cent/Libre’dır.

6.1.1.4. İhracat Primi Uygulaması

Ürün Kredi Kurumu (CCC-Commodity Credit Cooperation) Amerikan ihracatını satışlar, ödemeler, ihracat kredileri ve diğer ilgili faaliyetler yoluyla geliştirmeye çalışmaktadır. ABD’de iç fiyatlarının dünya fiyatlarından yüksek olması halinde aradaki fark ihracat primi olarak Amerikalı tüketici, sanayici ve ihracatçıya ödenmektedir.

Tablo 22– Türkiye için Tahsis Edilen GSM – 102 Kredileri (Milyon \$)

<u>Mali</u> <u>Yıl</u>	<u>Duyurulan</u> <u>Ödenek</u>	<u>Kabul Edilen</u> <u>Basvuru</u>	<u>Pamuk İçin</u> <u>Kullanılan</u>
1999	350.00	277.30	36.40
2000	435.00	421.30	120.10

2001	360.00	359.50	104.80
2002	465.00	395.40	47.60
2003	625.00	530.60	119.90
2004	400.00	399.30	168.30
2005	455.00	455.00	200.40
2006	500.00	248.80	99.20
2007	325.00	253.40	109.50
2008	485.00	483.20	119.50
2009	478.00	478.60	96.10
2010	500.00	616.00	100.00
2011	650.00	549.00	291.00
2012	550.00	350.00	49.000
2013 ⁴	312.50		

Kaynak: USDA-FAS

Ayrıca, İhracat Kredi Garanti Programı (Export Credit Guarantee Program) çerçevesinde ucuz ihracat kredisi (GSM) sağlanmaktadır. GSM-102 üç ay-üç yıl, GSM-103 üç-on yıl süreli krediler, Tarım Bakanlığına bağlı Rehin Kredi Kuruluşları (CCC) tarafından kredi ihtiyacı olan ülkelere Amerikan Pamuğu tüketiminde devamlılığı sağlamak amacıyla yürütülmektedir. ABD menşeli tarım ürünlerinin yabancı ülkelere teşvikli ihracatını öngören söz konusu program kapsamında ülkemize 1999 yılından günümüze verilen kredilerin yaklaşık % 30'u pamuk ithalatında kullanılmıştır.

6.1.2 - AVRUPA BİRLİĞİ

Pamuk üretiminin desteklenmesi 1981 yılında Yunanistan'ın Birliğe katılımı ile başlamış, 1986 yılında İspanya'nın katılımıyla uygulama farklılaşmıştır. Pamuk, Ortak Tarım Politikası kapsamında desteklenmekte, ödemeler Avrupa Tarımsal Garanti ve Yönlendirme Fonu (FEOGA) Garanti Bölümünden finanse edilmektedir.

Avrupa Birliği'nde temel mevzuat Pamuk Üretim Yardımına ilişkin 22 Mayıs 2001 tarihli (1051/2001 EC) Konsey Tüzüğü'dür. Ancak, yeni üye ülkelerin Birliğe girişiyle birlikte yeni düzenlemeleri kapsayan 29 Nisan 2004 tarihli Konsey Tüzüğü ile yürürlükten kalkmış olmakla birlikte 2005/06 pazarlama yılı için geçerli sayılmıştır.

1 Ocak 2006 tarihinden itibaren pamuk için ürüne özel ödeme sistemi altında pamuk için uygun alanlarda hektar başına ödeme yapılmaktadır. Yardım alınabilmesi için; arazinin üye devlet tarafından pamuk üretimi için yetkilendirilmiş olması, yetkilendirilmiş çeşitlerin ekilmiş olması gerekmektedir. Ulusal temel alanlar Yunanistan için 370 bin hektar, İspanya için 70 bin hektar ve Portekiz için 360 hektar olarak belirlenmiştir. Bu araziler için yardım oranları; Yunanistan'da 300 bin hektar için 594 €/Ha, kalan 70 bin hektar için 342,85 €/Ha, İspanya'da 1.039 €/Ha ve Portekiz'de 556 €/Ha'dır. Belirli bir yılda pamuk üretim alanının ulusal temel alanları aşması durumunda yardımlar orantılı biçimde azaltılacağı düşünülmektedir.

⁴ <http://www.fas.usda.gov/newsroom/usda-announces-gsm-102-credit-guarantees-export-sales-turkey>

Sistemde, Avrupa Konseyi tarafından mevsim başında belirlenen hedef fiyat ile dünya fiyatı arasındaki fark, çırçırıcı aracılığı ile üreticiye ödenmektedir. Ödeme, üretimi gerçekleştirecek ve prim sisteminden yararlanacak üreticiler adına düzenlenen belgede yer alan tahmini üretim miktarı üzerinden yapılmaktadır. Pamuğun garanti kapsamındaki en yüksek üretim miktarı Yunanistan'da 782 bin ton, İspanya'da 249 bin tondur.

AB ülkeleri içerisinde Yunanistan ve İspanya'nın pamuk yetiştirilen bölgeleri AB'nin en düşük gelire sahip bölgeleri olarak kabul edilmekte, destekler ekonomik ve sosyal bir yardım şekli olarak görülmektedir. Ancak, üretici ve çırçırıcı denetim altında tutulmakta, uyumsuzluk durumunda prim hakkı kaybolmaktadır.

6.1.2.1. Fiyat ve Gelir Desteği

AB'de 1995/96 sezonunda pamuk üreticilerine sağlanan devlet yardımı miktarı toplam 740 Milyon Euro (€), 1998/99 döneminde 903 Milyon €, 2001/03 döneminde 804 Milyon € olarak gerçekleşmiştir. Bu yardım miktarı 2002/03 döneminde 871 Milyon € dolaylarına çıkmıştır.

AB'de pamuğa sağlanan devlet yardımları 1999 yılında farklılaşmıştır. Rehber fiyat düzeyi uygulaması ve pamuk garanti alım kapsamında üretim miktarı uygulaması devam ederken, bu miktarı aşan üretime ceza uygulamaları artırılmıştır (%1 artış için yardım referans (rehber) fiyatın % 0,6'sı kadar azaltılmaktadır).

6.1.2.2. Pamuk İhracat Desteği

Avrupa Birliği, mahlıca destek vermemekle beraber, üretim aşamasında pamuğu yüksek oranda desteklemesi mahlıç fiyatının ülkemize göre düşük olmasını sağlamakta, AB ürünü pamuk kolaylıkla ülkemize girebilmektedir.

6.1.3 - ÇİN

Çin hükümeti tarafından 1998/99 sezonunda üreticilere sağlanan 2,7 Milyar Dolar yardım, 1999/00'de 1998/99 dönemine göre % 22 düşük oranda belirlediği referans fiyatı ile yardım miktarını belirli oranda düşürmüş ve bu dönemde üreticilere tahmini 1,5 Milyar Dolar yardım sağlanmıştır. 2001/02 yılında yaklaşık 1,2 Milyar Dolar destek ödemesi yapılmıştır. Bunun yanında 2001 /02 döneminde 14 Milyon Dolar ihracat desteği ödenmiştir.

1 Ekim 1999'dan sonrası yeni politikalar yurtiçi pamuk fiyatlarının piyasa faktörlerince etkilenmesine izin verilmekle birlikte, referans fiyat uygulaması sürdürülmektedir. Ancak, gerçek fiyatlar satıcı ve alıcılar arasındaki müzakerelerle belirlenmekte ve fiyatlar referans fiyattan düşük/yüksek olabilmektedir.

6.2 - TÜRKİYE'DE PAMUK DESTEKLEME POLİTİKALARI

Türkiye'de pamuk destekleme politikaları, Beş Yıllık Kalkınma Planlarında ana hedefleri belirtilen bir çerçeve içinde, yeterli üretim seviyesi ve üretimin olumsuz koşullardan daha az etkilenmesinin sağlanması, ihracatın geliştirilmesi, kendine yeterlilik oranının yükseltilmesi amaçları doğrultusunda belirlenmektedir. Tarım satış kooperatifleri ve birlikleri 1960'dan sonra değişen ekonomik şartlar karşısında, tarımsal destekleme politikası aracı olarak

görülmektedir. Destekleme alımları ile görevlendirilmişlerdir. Birlikler, piyasada alıcı rolü üstlendikleri için fiyatların hedeflenen düzeylerin altına inmesini önlemektedirler. Diğer yandan, lif pamuk piyasasında satıcı rolü üstlenmekte, kaliteli ürün garantisi sağlayarak piyasa arz talep dengesinin üretici aleyhine oluşmasını engellemektedir. Son yıllarda bazı birliklerin piyasadaki etkinlikleri ciddi seviyede azalsa da faaliyetleri devam etmektedir.

Piyasa ekonomisinin sağlıklı olarak işlediği birçok ülkede tarım önemli ölçüde desteklenmektedir. Ancak, destekleme yöntemleri farklılık göstermektedir. Stratejik öneme sahip tarım ürünlerinin desteklenmesi kaçınılmazdır. Gerek tarım sektörü gerekse tekstil ve konfeksiyon sektörü için stratejik ürün konumunda olan pamuğun desteklenmesi büyük önem taşımaktadır. Pamukta destekleme politikaları belirlenirken, bir yanda üreticinin artan maliyetlerini karşılayabilecek ve üretimini sürdürmeye teşvik edecek bir gelir sağlanması hedeflenirken, diğer yanda dünya pamuk fiyatları ile rekabet edebilecek bir fiyat seviyesinin oluşması temin edilmelidir. Bugün ABD ve Avrupa Birliği'nde uygulanan yöntemin temel farkı ödeme sistemidir. Türkiye'nin AB'ye üyelik sürecinde, dünya piyasalarında özellikle de sübvans edilmiş pamuklarla rekabet edebilmesi, pamuk üretiminin sürdürülebilirliğinin sağlanması, kaliteli pamuk üretiminin artırılabilmesi için pamuk üretimi desteklenmelidir. Mevcut konjonktür değerlendirildiğinde en uygun yöntem fark ödeme sistemidir (Kaynak: AB Müktesebatına Uyum Kapsamında Türk Pamuk Sektörünün Durumu ve Yapılması Gerekenler Pamuk Çalışma Grubu Raporu).

6.2.1. Fiyatlar ve Alımlar Yoluyla Destekleme

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı bünyesinde yer alan Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri değişen ekonomik şartlar karşısında 1963-1994 yılları arasında tarımsal destekleme politikası aracı olarak destekleme alımlarıyla görevlendirilmiştir. Uzun yıllar devlet destekleme alımı kapsamında olan pamuk, 1994 yılı Ekonomik Kararlarından sonra kapsam dışında bırakılmıştır.

2000 yılında başlatılan Tarımsal Reform kapsamında önemli bir adım atılarak Haziran 2000 tarihinde yürürlüğe giren 4572 Sayılı Kanunla Tarım Satış Kooperatif ve Birliklerinin yeniden yapılandırılması süreci başlatılarak bu yapılandırmaya ilişkin çalışma, inceleme ve önerilerde bulunmak üzere Yeniden Yapılandırma Kurulu oluşturulmuştur. Birliklerin 01.05.2000 yılı öncesi borçları kamuca terkin edilerek silinmiştir. Ayrıca birliklerin aşırı istihdam yükünden kurtarılması amacıyla çıkarılan personelin kıdem tazminatları karşılanmıştır. Bu tarihten sonra da birliklerin DFİF kredisi vasıtasıyla desteklenmelerine devam edilmiştir. Birliklerin 01.05.2000 sonrası kullanıp ödeyemedikleri DFİF kredileri de vadesi geldikçe ertelenmiştir.

Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerin 1/5/2000 tarihinden sonra Destekleme ve Fiyat İstikrar Fonu (DFİF) kaynaklarından kullandıkları ve bakiyesi bulunan kredi borçları ise son olarak 2013 yılında 4572 sayılı Tarım Satış Kooperatif ve Birlikleri Hakkında Kanunda yapılan değişiklikle yeniden yapılandırılarak yaklaşık yarıya indirilmiş ve kalan kısmının 15 yıl vadede ödenmesine imkan sağlanmıştır.

6.2.2. Fark Ödemesi (Prim)

Pamuk üreticilerine prim ödenmesine ilişkin ilk uygulama 1993 yılında Sanayi ve Ticaret Bakanlığı'na yürütülmüştür. Bu kapsamda, 1993 yılı kütü pamuk üreticilerine 3.000 TL/Kg prim ödenmiştir. 1998 yılında tekrar başlatılan sistem günümüze kadar Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından yürütülmüştür.

1993 yılında fark ödeme (prim) sisteminden olumlu sonuçlar alınmasına rağmen uygulamaya son verilmiştir. 1998/99 kampanya döneminden itibaren pamukta prim sistemi tekrar uygulanmaya başlanmış, üreticilere belirli belgeler karşılığında belirlenen miktarda prim ödemesi yapılmıştır. Ayrıca, 2001 yılından itibaren sertifikalı tohumluk kullanmak suretiyle kütlü pamuk üretimi yapan ve bu durumu belgelendiren üreticilere, prim miktarına ek olarak verilecek prim miktarının % 10'u, 2004 yılından beri de % 20'si oranında sertifika farkı ödenmektedir. 2012 yılı itibariyle yalnızca yurt içerisinde üretilip sertifikalandırılan tohumları kullanan üreticilere destek verilmeye başlanmıştır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından "Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli" geliştirilmiş olup, 2011 yılından itibaren fark ödemeleri Türkiye Tarım Havzaları Üretim ve Destekleme Modeli fark ödemesi desteği şeklinde devam etmektedir. 2012 yılı ürünü pamuk üreticilerine TUIK ilçe verimleri esas alınarak fark ödemesi gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından 13 havzada pamuk üretimi fark ödemesi desteği kapsamına alınmıştır. Bu havzalar; Güney Marmara Havzası, Kıyı Ege Havzası, Kaz Dağları Havzası, İç Ege Havzası, Gediz Havzası, Karacadağ Havzası, Zap Havzası, Gap Havzası, Batı Gap Havzası, Doğu Akdeniz Havzası, Kıyı Akdeniz Havzası, Ege Yayla Havzası ve Fırat Havzası şeklinde sıralanmaktadır.

Tablo 23- Yıllar İtibariyle Kg Başına Prim Miktar ve Toplam Destekleme Bedelleri

YILLAR	PRİM MİKTARI
1993 (TL/Kg)	3.000
1998 (Cent/Kg)	10
1999 (Cent/Kg)	12
2000 (Cent/Kg)	9
2001 (TL/Kg)	0.070 +%10 Sertifika farkı = 0.077
2002 (TL/Kg)	0.085+ % 10 Sertifika farkı = 0.0935
2003 (TL/Kg)	0.090 + %10 Sertifika farkı = 0.099
2004 (TL/Kg)	0.19 + %20 Sertifika farkı = 0.228
2005 (TL/Kg)	0.267 + %20 Sertifika farkı = 0.320
2006 (TL/Kg)	0.290 + %20 Sertifika farkı = 0.348
2007 (TL/KG)	0.290 + %20 Sertifika Farkı = 0.348
2008 (TL/KG)	0.270+%20 Sertifika farkı = 0,324
2009 (TL/KG)	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420
2010 (TL/KG)	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420
2011 (TL/KG)	0.350+%20 Sertifika farkı = 0.420
2012 (TL/KG)	Sertifikalı = 0.46
2013 (TL/KG)	Sertifikalı = 0.50
2014 (TL/KG)	Sertifikalı = 0.55

Kaynak: Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı

6.2.3. İhracat Desteği ve İthalatta Korumalar

Ülkemiz, taraf olduğu DTÖ Tarım Anlaşması ile belirlenen çerçeve içerisinde ithalata getirilen önlemlerle üreticiler korunmaktadır. Ancak, pamuk ithalatında koruma önlemi bulunmamaktadır. Ayrıca, pamuk AB-Gümrük Birliği Anlaşması kapsamında sanayi ürünü olarak işlem görmekte olup, AB ile Türkiye arasında serbest dolaşıma tabidir ve herhangi bir gümrük vergisi ile korunmamaktadır.

Geçmiş yıllarda ülkemizde pamuk ihracatını veya ithalatını destekleyen ya da kısıtlayan tedbirler alınmıştır. 1995 yılında pamuk ihracatına 60 Cent/Kg, daha sonra da 12 Cent/Kg tutarında DFIF kesintisi uygulaması getirilmiştir. Ayrıca pamuk ihracatında kota sistemi de uygulanmış, ancak 1996 yılında pamuk ihracatında kesinti ve kota uygulamasından vazgeçilmiştir.

Türkiye, anti damping ve anti sübvansiyon soruşturmaları yanında AB ve ABD tarafından miktar kısıtlamalarına maruz kalmaktadır. Dünya Ticaret Örgütü Tarım Anlaşmasında uluslararası ticarete korumacılığın kaldırılması ve tarife kotaları konması yönünde hüküm yer almaktadır. Bu kapsamda, baz alınan yılda % 10 olan tarife oranının üst sınırı 2004 yılında % 6'ya düşmüştür.

6.2.4. Doğrudan Gelir Desteği

2001 yılında 4 il ve 7 ilçede Pilot Proje kapsamında başlatılan Doğrudan Gelir Desteği sistemi 2002 yılında ülke geneline yaygınlaştırılmıştır. Ödemeler ekilen alan baz alınarak yapılmaktadır. Bu uygulama ürün bazında farklılık taşımamakla birlikte, doğrudan çiftçi gelirini artırmaya yönelik bir ödeme olarak, dolaylı açıdan pamuk üreticisi de bu kapsamda yapılan ödemelerden yararlanmaktadır. Söz konusu destek 2008 yılı itibariyle kaldırılmıştır.

6.2.5. Genel Hizmetler

Üreticinin desteklenmesine katkıda bulunmak, üretim yapısını iyileştirmek, yapısal uyumu geliştirmek amacıyla sektör bazında; araştırma, eğitim ve yayım hizmetleri, denetim ve kontrol, hastalık ve zararlılara karşı koruma, altyapı ve yapısal hizmetler, pazarlama ve tanıtım gibi konularda uzun dönemde etki yaratan, ancak, doğrudan üretici eline geçmeyen destekler sağlanmaktadır.

7 - PAMUKTA MAKİNELİ HASAT VE TÜRKİYE'DEKİ DURUM

Pamuk, 1950'li yıllardan itibaren çeşitli ülkelerde makineyle hasat edilmeye başlanmıştır. Pamuk toplama yöntemleri;

1. Açık kozalardan açılmamış kozalara zarar vermeden döner iğler yardımıyla kütlü pamuğun toplanması,
2. Açık ve kapalı kozaların koparılarak toplanması,
3. Tüm bitkinin biçilerek kütlünün makine içinde ayrılması,
4. Hava akımı yardımıyla emerek ya da üfleyerek toplama,
5. Elektro-statik olarak yüklenmiş bant ya da parmaklar yardımıyla toplama, şeklindedir.

Günümüzde bu yöntemlerden sadece ilk iki sırada yer alanlar geçerlilik kazanmıştır. Bunlardan ilk yöntemle göre toplama yapan makineler “Toplayıcı (Picker)”, ikinci sırada yer alan yöntemle göre toplama yapan makineler “Sıyırıcı (Stripper)” olarak adlandırılmaktadır.

Sıyırıcı tip makineler bitki üzerindeki açmış ya da açılmamış tüm kozalar kopararak bitki üzerinden alınır. Bu tip makinelerin başarısı için kozaların tamamının olgunlaşmasını beklemek zorunluluğu söz konusudur. Kozaların koparılması esnasında dal, yaprak, sap parçaları gibi lif dışındaki materyalin de kütlü içerisine karışması nedeniyle bu tip makinelerle hasat edilen pamuklarda çırcır randımanı oldukça düşüktür. Bu tip makineler ile hasat edilen kütlü pamuğun lif kalitesini düşürmektedir. Bu tip makineler Amerika'nın kuru şartlarda pamuk tarımı yapılan bölgelerinde kullanılan ve Amerikan makine parkının yaklaşık % 40'ını oluşturan makine tipidir.

Bugün pamuk hasadında toplayıcı tip makineler yaygın olarak kullanılmaktadır. Toplayıcı tip makinelerde pamuğun toplanma prensibi açık koza ile temas eden döner iğlerin kütlüyü üzerine sararak kozadan ayırması esasına dayanmaktadır. İğ üzerine sarılan kütlü ters yönde dönen sıyırıcılar yardımıyla sıyrılmakta ve hava akımı yardımıyla kütlü deposuna iletilmektedir. Bu prensip tüm makinelerde aynı olmakla birlikte iğlerin konumu Amerikan ve Rus orijinli makinelerde birbirinden farklıdır. Benzer şekilde Amerikan orijinli makinelerde da iğlerin şekli ve hareket aktarımı farklılık göstermektedir. Bunlardan zincirli tip, silindirik iğli makineler, üretimden kaldırılmış durumda olup sadece tamburlu tip, konik iğli makinelerin üretimi gerçekleştirilmektedir.

1942 yılında seri üretimine başlanan tamburlu toplayıcı tip makineler halen iki Amerikan firması tarafından (Case-IH ve John Deere) üretilmektedir. Pahalı olmakla birlikte çok yüksek performansa sahip olan bu makineler yüksek teknolojinin kullanılmasına olanak sağlayan hidrolik ve elektronik sistemlerle donatılmışlardır. 90'lı yıllara kadar geniş sıra aralığında üretilen bu makineler dar sıralı modellerinin de geliştirilmesiyle eski teknoloji kullanılarak üretilen ve şu anda üretimleri hakkında kesin bir bilginin bulunmadığı Rus orijinli makineler karşısında tamamıyla rakipsiz kalmışlardır.

Mekanik olarak, pamuk toplama konusunda, en yüksek verimli toplama sistemi, çift taraflı toplama sistemidir. Bu sistem, tek taraflı toplamadan daha yüksek verimle toplama yapar. Özellikle yüksek verimli tarlalarda bu fark çok daha belirgin şekilde ortaya çıkmaktadır. Hem bitki üzerinde kalan hem de yere dökülen pamuk kayıpları dikkate alındığında, çift taraflı toplama sistemi, % 1,5 ile % 3 oranında daha yüksek bir verimle toplama yapmaktadır.

Otomatik gresleme sistemi, pamuk toplama makinesinin iğler dışındaki tüm noktalarının otomatik olarak greslenmesini sağlar. Böylelikle, gresleme işlemi için her gün harcanması gereken en az bir saatlik süre ve işgücü kazanılmış olur.

Diğer yandan, makineli hasadın olumsuz yanları da vardır. En önemli olumsuz yanı, trash denilen pamuk bitkisine ait bitki artıklarının oluşturduğu yabancı madde oranıdır. Bu oran, bitki yapısına, yaprak döktürme oranına, zararlı ve hastalık durumuna, bitkinin yeniden büyüebilme özelliğine ve makineye göre % 3-15 arasında değişir. Oysa elle toplamada yabancı madde oranı % 1-12 arasında görülür.

Öte yandan, iğli toplayıcılarda hasat etkinliği, yaprak döktürülmesine, tarlanın büyüklüğüne, şekline ve kütlü pamuğun nem durumuna göre değişir. Kütlü pamuk nemi %10'dan aşağı ise makinenin su püskürtme sistemindeki nemlendirme düzeyi yükseltilir. Kütlü pamuk nemi yüksek ise, toplanan pamukların tarlada serilerek kurutulması gerekir.

Pamuğun hasadına kozaların olgunlaşması ile başlanır. Hasadın başlama tarihi, yörenin iklim koşullarına, ekim tarihine ve sulama koşullarına göre değişir. Hasat, Ege ve Antalya bölgelerinde genellikle 15 Eylül'den itibaren başlayıp Kasım sonu veya Aralık ortalarına kadar; Çukurova bölgesinde Ağustos sonlarında başlayıp Kasım başına kadar devam eder. GAP bölgesinde ise, Eylül ayının ortalarından itibaren başlar ve Ekim ayının sonuna kadar devam eder.

Pamuk hasadı, ülkemizde genellikle 2-3 kez ve toplama işçileri tarafından el ile yapılmaktadır. Birinci elde toplanan pamuk, iyi kalite özelliklerine sahiptir. Toplama işçileri hasat sezonunun başında bölgeye gelmekte, asgari ücretle veya pamuk taban fiyatının genellikle onda birine pamuğu toplamaktadırlar. Ailecek çalışan toplama işçileri arasında 7-12 yaş arası çocuklar da bulunduğu için kalite ve ürün kaybı söz konusu olmaktadır. Bir işçi günde ortalama olarak 40-60 kg kütlü pamuk toplayabilir. Usta işçi günde 90-120 kg'a kadar toplayabilmektedir.

Pamuk ithalatımızın önemli bir kısmını karşılayan ABD yaklaşık 60 yıl önce makineli hasada geçmiştir. Bugün komşumuz Yunanistan, pamuğunun neredeyse tamamını makine ile toplamaktadır. Bu durum, bu ülkelere maliyet ve buna bağlı olarak da rekabet avantajı sağlamaktadır.

Daha önce açıklandığı üzere, önemli pamuk üreticisi ülkeler arasında pamuk verimliliğinde ikinci (dünyada altıncı) konumda olan Türkiye, girdi maliyetlerinin yüksek olması ve son dönemde makineleşmenin ciddi oranda artmasına rağmen elle toplamının devam etmesi nedeniyle işçilik maliyetinin yüksek olması gibi sebeplerden ötürü, bu avantajını kullanamamaktadır. Ülkemizin bu avantajını kullanamamasının bir nedeni de, ileriki bölümlerde de açıklanacağı üzere, ülkemiz pamuğunun kontaminasyon sorununun olmasıdır.

Ülkemiz genelinde görülen tarım sektöründeki işgücü sıkıntısı, pamuk hasadının elle yapılmasını ekonomik olmaktan çıkarmıştır. Bundan dolayı pamuk hasadında mekanizasyona geçiş kaçınılmazdır. Burada en önemli faktör, makineli hasada uygun pamuk çeşitlerinin ve tarım tekniklerinin tatbik edilmesidir. Ülkemizde son yıllarda makine ile hasada ilişkin birçok çalışma ve uygulama yapılmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2004 yılı verilerine göre, ülkemizde kullanılan pamuk toplama makineleri sayısı 56'dır. Öte yandan, Dış Ticaret Müsteşarlığı ile yapılan görüşmelerde 2006 yılında yaklaşık 300 pamuk toplama makinesi ithal edildiği belirtilmiştir. Bu gibi gelişmeler sonucu, son dönemde ülkemizde makineli hasat artmaktadır.

Ülkemizde yeni kullanılmakta olan iğli tip makinelerle hasat, kozaları yerden en az 20 cm yükseklikte ve yaprakları tüysüz ve aynı zamanda yatmaya dayanıklı, ilk ve son kozalar arasındaki olgunlaşma süresi kısa pamuk çeşitleri için tercih edilmektedir. Önümüzdeki yıllarda, makineli hasadın verim, zaman ve işgücü kazancı ve alternatif bir ikinci ürün yetiştirmeye olanak tanınması avantajları fark edildikçe, pamukta makineleşme düzeyi yükselecektir.

Ülkemizde pamuk toplamada makineleşmeyi sınırlayan faktörler çeşitlidir. Bu faktörlerden en önemlileri, pamuk toplama makinelerinin yüksek maliyeti ve elle toplamaya nazaran makine ile toplanan pamuktaki yabancı madde oranının yüksek olması ile pamuk ekim alanlarının küçük olmasıdır. Pamuk ekim alanlarının küçük olması, makinelerin kısa mesafede dönüş yapmalarına neden olmakta, bu durum zaman ve yakıt maliyetlerini yükseltmektedir.

Ülkemizde pamukta makineli hasat yöntemi üzerinde çeşitli araştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmalar, makineli hasatta çepel oranı ve partikül sayısının elle hasada göre daha yüksek çıktığını ortaya koymaktadır. Bu farklılık büyük oranda hasat dönemindeki olumsuz hava

koşullarından ileri gelmektedir. Erken başlayan sonbahar yağmurları defolyasyonun etkisini azaltmış ve beklenen ölçüde yaprak dökümü sağlanamamıştır. Bitki üzerinde kalan yaprakların makinenin iğleri tarafından ufalanarak kütlü içerisine karışması doğal olarak çepel oranının yüksek değerler almasına neden olmaktadır. Bunun yanı sıra, toplanan örneklerin herhangi bir ön temizleme işlemine tabi tutulmadan çırçırılanmasının da çepel oranının yüksek değerler almasına neden olduğu söylenebilir.

Bununla birlikte, yapılan araştırmalar, hasat dönemindeki hava koşullarının büyük önem arz ettiğini, başarılı bir defolyant uygulamasının yanı sıra iyi bir kütlü temizleme düzenine sahip saw-gin'le çırçırılama sonucu aradaki farkın ortadan kaldırılabileceğini ve elle toplama sonucu elde edilen değerlere çok yakın oranlar elde edilebileceğini ortaya koymuştur. Dolayısıyla, saw-gin'in makineli hasatta anahtar role sahip olduğunu söylemek mümkündür. Çepel oranının ve partikül sayısının fazlalığına bağlı olarak renk derecesinde de bir düşüş meydana gelmektedir. Bu fark da yukarıda belirtildiği gibi başarılı bir defolyant uygulaması ve iyi bir kütlü temizleme düzenine sahip saw-gin ile çırçırılama sonucu ortadan kaldırılabilir.

Pamuk hasadının makine ile yapılmasının bazı olumsuz sonuçlarına karşın, pamuk toplama işçiliğindeki yüksek fiyat ve işçi bulmada yaşanan sıkıntıların devam etmesi nedeniyle makineli hasada geçiş zorunlu hale gelmiştir. Ancak, pamuk hasat makinelerinin maliyetlerinin yüksek olması nedeniyle, ortak kullanıma uygun makine parklarının kurulması ve bu bağlamda pamuk konusunda çalışan tarım satış kooperatifleri birliklerinin desteklenmesi gerekmektedir.

8 - PAMUKTA KONTAMİNASYON

Pamuk sektörünün en önemli sorunlarından biri kontaminasyon (kirlilik) sorunudur. Kirlenme (kontaminasyon) kütlü pamukların toplanması, taşınması, muhafazası ve depolanması esnasında pamuk bitkisine ait yaprak, yaprak sapı, kabuk parçaları, çiçek, sap kırıntıları gibi bitkiye ait kırıntılar ve tozlar haricinde kalan başka maddelerin elyafa bulaşmasıdır. Buradaki yabancı maddeler, pamuk lifinde pamuğun (lif veya kütlü) kendisi dışındaki tüm maddeler yabancı madde olarak adlandırılır (bitkinin kendisinden kaynaklanan yabancı maddeler kontaminasyon olarak kabul edilemez). Kütlü pamuğun toplanması sırasında gübre çuvallarının kullanılması ve bu çuvallardan kütlüye her türlü naylon, plastik, polipropilen gibi malzemelerin karışması kirliliğe neden olmaktadır. Diğer taraftan toplama esnasında çekirdekli pamukla beraber gelen bitki parçaları, sap ve yaprak kırıntıları, çepel, kötü çırçırılama sonucunda oluşan çekirdek kırıkları da diğer kirlilik nedenleridir.

Sentetik ipten yapılmış halatlar ve bunları bağlamak için kullanılan ipler de kontaminasyona neden olmaktadır. Makineli hasatta ise tarlada bir miktar elyafın kalması, olgunlaşmamış elyafların birlikte toplanması, makineden gres, yağ bulaşması gibi sorunlarla karşılaşmaktadır. Ayrıca çırçırılama bozuk olan makine ayarları çekirdeğin kırılmasına, bu da tohum yağının merdanelere sıvanmasına ve pamuğa bulaşmasına neden olmaktadır.

Pamuğun fiyatı, rengi, uzunluğu, dayanıklılığı ve en önemlisi kontaminasyon oranı dikkate alınarak belirlenir. Pamukta kirlilik, fiyatlar üzerinde o kadar etkilidir ki, Pakistan Tekstil Fabrikaları Birliği'ne göre Pakistan'da bu kirlilik yıllık 1,4 Milyar Dolar kayba yol açmakta ve hatta Pakistan Tekstil Gazetesi verilerine göre, ihracattaki kayıplar 3 Milyar Dolar ulaşmaktadır.

Pamukta kirlilik, sadece ülkemizin değil bütün pamuk üreticisi ülkelerin karşılaştığı önemli bir sorundur. Uluslararası Tekstil Makineleri Üreticileri Federasyonun 24 ülkedeki 243 iplik fabrikası üzerinde yapmış olduğu incelemeye göre, Türkiye, Hindistan, Pakistan,

Tacikistan ile birlikte pamuğu en kirli ülkeler arasında bulunmaktadır. Aynı rapor, uygun kirlilik kontrol önlemlerinin alınması halinde, pamuğun değerinin % 10-15 arasında artacağını iddia etmektedir. Uluslararası standartlar, pamuğun kirlilik oranının balya başına 2,5 gram olmasını gerektirirken; araştırmalar, Pakistan pamuğunda bu oranın balya başına 18 ile 19 gram olduğunu göstermektedir. Yukarıda da açıklandığı üzere, kirlilik oranı bakımından ülkemiz Pakistan ile aynı grupta yer aldığından, bu oranların ülkemiz için de geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır.

Öte yandan, Uluslararası Tekstil Üreticileri Federasyonu'nun 2005 yılı raporuna göre, pamuktaki kirlilik oranı gittikçe azalmaktadır (2003 yılında % 26, 2005 yılında % 22 olmuştur). Ülkemizde pamuk fiyatı kütlü ve elyaf olmak üzere 2 farklı aşamada belirlenmektedir. Her iki üründe de ürünün içerdiği yabancı madde, elyaf parlaklık (Rd) ve sarılık (+b) değerleri ürün fiyatının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Lifin kalite değerleri (lif inceliği, lif uzunluğu, lif mukavemet değerleri, üniformite değerleri vd.) iplik aşamasında değerlendirilmektedir. Elyafın kontaminasyon değerleri ise, tekstil sanayi için büyük önem taşımakta, ancak özel bazı alet ve makinelerle saptanabilmektedir.

Özellikle el ile hasadın yaygın olduğu yıllarda toplama esnasında kullanılan malzemelerden (propilen, jüt, naylon vb.) kaynaklanan yabancı maddeler Türk pamukçuluğu için büyük tehditler oluşturmuştur. Son yıllarda makineli hasadın yaygınlaşması ile insandan kaynaklanan kontaminasyonların giderek azalacağı, tehdit olmaktan çıkacağı öngörülmektedir.

Uluslararası Pamuk Kontaminasyon ölçme çalışmalarına 2009 yılı rakamlarına göre, Amerika Birleşik Devletlerinden gönderilen örneklerde % 1, Pakistan % 18, Çukurova ve Güneydoğu örneklerinde % 27 oranında ciddi oranda kirlenme saptanırken, Ege bölgesi pamuklarında ciddi derecede kirlenme saptanmamıştır. Yine aynı ölçme çalışmasından Amerika Birleşik Devletlerinden gönderilen örneklerde % 15, Çukurova ve Güneydoğu örneklerinde % 75, Ege bölgesinden gönderilen örneklerde % 33 tohum kabuğu saptanmıştır.

TAGEM tarafından 2003-2007 yılları arasında 5 yıl süre ile yürütülen “Türkiye Lif Kalitesi Veri Tabanının Oluşturulması” adlı çalışmada Çukurova Bölgesi pamuklarının 203g/adet, Güneydoğu Anadolu pamuklarının 180 g/adet, Ege pamuklarının 137g/adet tohum kabuğu içerdiği, her üç bölgede de tohum kabuğu neps değerinin yıllara göre giderek arttığı, özellikle Çukurova bölgesindeki artış dikkat çekici bulunmuştur. Bu değerlerin artışında bölgelerde ekilen çeşitlerin ve bu çeşitlerin genotipik özelliklerinin büyük önem taşıdığı, çırcırlama ve hasat şeklinin de tohum kabuğu nepsi değerleri üzerine etkili olduğu bildirilmiştir

Ülkemizde kontaminasyon önemli bir problem olarak devam etmektedir. Bu sorunun devam etmesi pamuklarımızın iç ve dış piyasa değerini düşürmekte ve ithal pamukların tercih edilmesine neden olmaktadır. AB ve ABD'den yapılan pamuk ithalatının sebeplerinin başında anılan ülkelerdeki kontaminasyonsuz pamuk üretimi gelmektedir.

Öte yandan ülkemizde pamukta görülen kontaminasyon kaynaklarının profilinin değişeceği, propilen, jüt kaynaklı bulaşmaların, insandan kaynaklanan bulaşmaların giderek azalırken, makineden kaynaklanan (gres vb.) bulaşmaların artacağı, yine aynı şekilde elyaf içerisindeki bitkiden kaynaklanan sap, yaprak gibi bitki artıklarının artacağı, tohum kabuğu probleminin bir miktar daha artabileceği öngörülmektedir.

Ülkemizde kontaminasyonsuz pamuk üretimine geçilememesi durumunda; pamuk ithalatı artacak, iplik ve dokunmuş kumaşlarımızın yurt dışında yüklü miktarda reklamasyon cezasına uğrayarak geri dönmesine ve böylelikle ülkemizin döviz kaybının devam etmesine neden olacaktır.

Bu sorunun önlenmesi amacıyla hazırlanan “Kütlü Pamukların Kirlenmesinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirlere Dair Bakanlar Kurulu Kararı” 09.10.2003 tarihli ve 25254 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmıştır. Söz konusu Karar ile kütlü pamukların toplanması, taşınması, muhafazası ve depolanması esnasında % 100 pamuktan mamul bez ve boyanmamış veya beyaz ipliklerin kullanılması zorunlu kılınmakta; jüt, kendir, keten gibi doğal elyaf, plastik gibi sentetik elyaf içeren ve kirlenmeye neden olan malzemelerin kullanılması ise yasaklanmaktadır.

Bununla birlikte, sektörden gelen talepler dikkate alınarak hazırlıkların tamamlanmamış olması nedeniyle ve stokların eritilmesini teminen “% 100 pamuktan mamul bez” kullanılması zorunluluğu ve “jüt, kendir, keten gibi doğal elyaf” kullanım yasağının 2005/2006 pamuk sezonunda uygulanmayarak 1 yıl süre ile ertelenmesi Dış Ticaret Müsteşarlığı Makamının 23.09.2005 tarihli ve 1766 sayılı Onayı ile uygun görülmüştür. % 100 pamuktan mamul bez kullanma zorunluluğu 2006/2007 sezonundan itibaren tüm maddeleri ile birlikte uygulamaya konulmuştur.

Kirli pamuktan kaynaklanan zarar, pamuktan iplik eğirme sırasında kopmalar yaşanması ve üretimin son aşamasında dokunan kumaşın boya tutmaması şeklinde ortaya çıkmaktadır. Bu durum son ürün haline gelmiş olan iplik ve dokunmuş kumaşların yurtdışından yüklü miktarlarda cezalara uğrayarak geri dönmeye ve böylelikle ülkenin döviz kaybına neden olmaktadır. Anılan kararın uygulamaya konulması ve etkin bir denetim mekanizması ile karardan beklenen amacın elde edilmesi ile Türk tekstili, ihtiyaç duyduğu kaliteli pamuğu yurt içinden tedarik ederek, kirlilikten kaynaklanan geçmiş kayıpları telafi etmiş olacaktır.

9 - PAMUKTA DEPOLAMA

Pamuğun kalitesinde etkili faktörlerden birisi de, depolama koşullarıdır. Deponun yapısı, nemi, sıcaklığı ve kirliliği lif pamuğun kalitesine etki etmektedir. Kütlü pamuk depolamadan önce tohum nem oranı % 10’un altına düşürülmelidir. Bu amaçla, kütlü pamuk güneşli havada kurutulmalıdır.

Kapalı depoların tabanları, pamuklara yabancı madde karışmasını ve kirlenmesini önleyecek ve rutubeti geçirmeyecek şekilde olmalıdır. Duvarları ve çatısı, pamuğu her türlü hava koşullarından koruyacak şekilde ve özellikte yapılmalıdır. Depolar, zeminden en az 25 cm yükseklikte bulunmalıdır. Sundurma tabanları yerden yüksekliği en az 25 cm olmalı, taban beton veya aralıkları taş döşeli olarak yapılmalıdır. Çatıların su geçirmeyecek nitelikte ve çatı kenarlarının sundurma tabanında en az bir metre taşkın olmasında yarar bulunmaktadır. Pamuklar grup, sınıf ve tiplerine göre depolanmalı, kütlü pamuklar bir foot hacimde 6-8 pound yoğunluktan fazla yoğunlukta depolanmamalıdır.

10-PAMUKTA ÇIRÇIRLAMA, BALYALAMA VE STANDARDİZASYON

Hasat edilen pamuklar depolanmadan veya çırçır fabrikalarının çalışma dönemine ve günlük iş verimine bağlı olarak belirli bir süre depolandıktan sonra çırçırılarak, tohum ve lif kısmı birbirinden ayrılır. Çırçırılama; “roleli ve roller-gin çırçır”, “testereli veya saw-gin çırçır” ve “linter-gin çırçır” olmak üzere üç sisteme ayrılır.

Roleli veya roller-gin çırçır makineleri çiğit üzerinden lifleri daha uzun olacak şekilde koparır. Dolayısı ile roller-gin tesisinde çırçır randımanı % 1-2 daha fazla, lifler ise 1-2 mm daha uzun olur. Roller-ginde çırçırılan çekirdekli pamuklar, eğer sistemde kütlü ve lif pamuk temizleyicisi yok ise, daha çepelli olmakta ve yabancı maddenin nem durumuna göre beneklenebilmektedir. Testereli veya saw-gin çırçır makineyle işlenen pamuklar yabancı madde

yönünden daha temiz olmakla birlikte lif kalitesi daha düşüktür. Saw-gin pamuklarda lifler daha kısa ve nem oranı fazladır.

Ülkemizde preslenerek balya haline getirilen lif pamuklar ortalama 210-215 kg ağırlığındadır. Bu balyaların ambalajlanmasında çember, paslanmaz tel, kanaviçe veya pamuklu bez kullanılır. Balyalamada 5-6 çembere izin verilmelidir. Balyaların bombeli yüzlerinden birinci bombeye pamuğun grubu, ülke adı ve çırpılama tipi, ikinci bombeye derecesi, üçüncü bombeye kontrol mührü, dördüncü bombeye standardizasyon birimi, çırpır prese fabrikalarının sıra numarası ve pamuk parti numarası işlenir. Beşinci bombeye ise, çırpılama şekli ve üretim yılı yazılmalıdır.

11.09.1953 tarihli 8505 sayılı Resmi Gazetede yayınlanan “Pamukların Kontrolüne Dair Tüzük” hükümleri preselenmek üzere çırpılacak çiğitli (kütü) pamuklarla, preselenmiş veya preselenecek mahlıç pamuklara, çırpılama ile iplik imalatı esnasında meydana gelen pamuk lifi döküntülerine ve linter pamuklarına şamildir.

Anılan tüzükte pamukların vasıflarına, çırpılama şekillerine ve istihsal olunan pamukların derecelerine göre tasnifi ve kontrolüne ilişkin hükümler yer almaktadır.

Sözkonusu Tüzüğe dayanılarak çıkarılan “Preselenmiş Pamukların Standardizasyonuna İlişkin Tebliğ” 27.07.2001 tarihli ve 24475 sayılı Resmi Gazetede yayınlanmıştır. Bu Tebliğ ile kısa, orta ve uzun elyafli pamuk gruplarının sınıf ve tipleri belirlenmiştir. Yine aynı Tüzüğe dayanılarak çıkarılan “Preselenmiş Pamuk Balya Ambalajlarına İlişkin Tebliğ” ile balyalamaya ilişkin standartlar belirlenmiştir.

Balya denetiminin yapılması için balyaların preslendiği fabrika sahibi veya mal sahibi ya da yazı ile bildirecekleri temsilcilerinin bağlı bulundukları denetmenlik merkezlerine başvurması gerekmektedir. Denetmen, balya pamuklarından alacağı örneklerle pamuğun renk, yabancı madde, ambalaj malzemeleri yönünden denetimini yapar. Ülkemizde balya pamuklarından örnek alınması sondaj yönetimine göre yapılmaktadır. Bir partideki denetlenecek balya üzerinde, tip damgası (mühür) dışında bütün bilgileri bulunmalıdır.

Her partiye ait balya yığınının en az % 5 ve en çok % 20 oranında olması koşulu ile rastgele seçilen balyaların ambalajları açılarak 250’şer gram örnekler alınır. Alınan örnekler tasnif odalarına getirilerek 20 °C ve 65 oransal nem koşullarında en az 12 saat bekletildikten sonra standart tip pamukları örnekleri ile karşılaştırılır. Uzunluk, dayanıklılık ve incelik gibi lif özelliklerini belirlemek için ise örnekler, yine aynı koşullarda en az 48 saat bekletilmelidir.

Ülkemiz pamukları; kısa lifli, orta lifli ve uzun lifli olmak üzere üçe ayrılır. Ülkemizin % 99’unda üretimi yapılan orta lifli pamuklar renklerine göre; beyaz, hafif benekli, renkli ve tip dışı olarak sınıflara ayrılır. Her bir sınıf, çırpılama, hazırlama ve yabancı madde oranına göre kendi içinde Standart Extra, Standart 1, Standart 2 gibi kalite derecelerine ayrılır. Standart tip pamuk örneklerinin, Ege, Çukurova ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi gibi her bir üretim bölgesi için ayrı ayrı hazırlanması gerekir.

Pamuk kontrolünde, her balya tek tek kontrol ve tasnif edilmektedir. Ancak, tekstil sektöründe iç ve dış piyasa dikkate alındığında, her pamuk balyasından alınan numunelerin tasnif odalarında ve test laboratuvarlarında değerlendirilmesi ve derecelemesi dikkate alındığında sondaj usulüne göre daha sağlıklı sonuç veren tek balya sistemine geçilmesi gerekmektedir.

Pamukların kontrolü, ambalajlanması ve işaretlenmesi ile ilgili sorunlara bir ölçüde çözüm getirebilmek amacıyla; “Pamukların Kontrolüne Dair Tüzükte Değişiklik Yapılmasına İlişkin 99/13097 Karar sayılı Tüzük” Bakanlar Kurulunca 02.07.1999 tarihinde kararlaştırılmış, ayrıca “Preselenmiş Pamuk Balyalarının Ambalajlarının Niteliklerine İlişkin Tebliğ” ve

“Preslenmiş Pamuk Balyalarında Kullanılacak Etiket ve İşaretlemeyle İlişkin Tebliğ” 28.11.1999 tarihli ve 23830 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Türkiye’de pamuk standardizasyonundan ve denetiminden sorumlu kuruluş Ekonomi Bakanlığı olup, pamukların iç piyasada kalite yönünden denetimi Bakanlığın Taşra Teşkilatı (Batı Anadolu, Güney Anadolu ve Güneydoğu Anadolu Bölge Müdürlükleri) tarafından ifa edilmektedir. 1950’lerin teknoloji altyapısına göre kurgulanan söz konusu denetim sisteminin merkezinde, el ve göz yordamıyla yapılan denetimler yer almaktadır. Mevcut sınıflandırmada göz önüne alınan unsurlar renk, yabancı madde ve çırcırlama şeklidir.

Anılan yöntemin öznel olması ve son yıllarda pamuk kalitesinde ve fiyatında daha çok önemsenen lif uzunluğu, lif mukavemeti ve lif uyumu gibi faktörlerin tespit edilememesi gibi hususlar, yeni bir sistemi tüm dünyada şart koşmuştur. Makine teknolojisindeki hızlı gelişmeye paralel olarak, ABD başta olmak üzere, modern pamuk denetimlerinde makine tespitine dayalı denetimlere geçilmiştir. Bu sistemde üretilen her bir balya, yüksek kapasiteli lif analiz cihazları (HVI) ile analize ve sınıflandırmaya tabi tutulmakta, yapılan ölçümün sonucu lif kalite değerlerine göre ticarete konu olmaktadır.

Özetle, Türkiye’deki bir tekstil fabrikası; belirli ve aynı kalitede (benzer lif kalitesinde) pamuğu girdi olarak temin etmek ve üretim sürecine devam etmek zorundayken; iç pazardan talep ettiği pamuğun kalite yönünden birörnekliği konusunda şüphe duymaktadır. Bundan dolayı, tekstil üreticileri başta ABD olmak üzere HVI analizi ile birörnekliği kesin olarak tespit edilmiş pamukları ithal etme yoluna gitmektedirler.

Bu nedenle, Türkiye’deki pamuk denetimlerinin, Amerika ve Avrupa örneklerinde görüldüğü gibi tek balya denetim sistemine geçişi hedeflenmektedir. Söz konusu hedef paralelinde, “Preselenmiş Pamukların Tek Balya Standardizasyonuna ve Kontrolüne İlişkin Tebliğ-2009/37 sayılı” yayımlanmış olup, tek balya denetimlerine başlanmıştır. Bu çerçevede, HVI makineleri satın alınmış ve tek balya denetimlerine yönelik laboratuvarlar kurulmuştur.

11 - PAMUKTA ÇEŞİT GELİŞTİRME VE ISLAH

Anadolu’ya I. yüzyılda giren pamuk üretimi yaygınlaşarak XI. yüzyılda ihraç ürünü haline gelmiştir. Türkiye’de pamuk tarımında asıl gelişme Cumhuriyetin ilanından sonra gerçekleşmiştir. 1924 yılında Çukurova Bölgesi’nde Adana ve Ege Bölgesi’nde Nazilli’de kurulan araştırma istasyonlarında Amerika Birleşik Devletleri’nden getirilen 40 genotiple introduksiyon çalışmalarına başlanılmıştır. Halen Nazilli Pamuk Araştırma Enstitüsü, Akdeniz ve Çukurova Tarımsal Araştırma Enstitüleri genetik stoklarında gerek yurt dışından getirilmiş, gerekse yapılan ıslah çalışmaları sonucunda yurt içinde elde edilmiş toplam 321 çeşit bulunmaktadır. Çeşit ıslahında hem kamu kuruluşları, hem de özel sektör çalışmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde uzun yıllar bir kamu pamuk çeşidi olan “Maraş 92” ekilmiştir. Ancak; bir çeşidin ekonomik ömrü ortalama 10 yıl kadar olmaktadır. Maraş 92 çeşidi de bu yönüyle ekonomik ömrünü tamamlamıştır. Bu çeşidin yerini son yıllarda pamukta tohum pazarlaması yönüyle oldukça çaba harcayan özel sektör çeşitleri yer almaya başlamıştır.

Ülke genelinde en az pamuk alanlarına sahip olan Antalya Bölgesinde ise Çukurova ve Ege Bölgesi pamuk çeşitleri yetiştirilmektedir. Son yıllarda pamuk ekim alanı 4-5 bin ha düzeylerine gerilemiş olup, verim düzeyinde artışlar olmasına rağmen üretim miktarında düşüşler gözlenmemiştir.

Çukurova Bölgesinde ise; Çukurova Tarımsal Araştırma İstasyonu tarafından geliştirilen “Çukurova 1518” çeşidi 1980’li yılların başından itibaren ekim alanlarında yer almış, 2000 yılına

kadar bölgede % 80 oranında yetiştirilmiştir. Aynı yıllarda özel sektör pamuk tohumculuğu da gelişmeye başlamış olup, Deltapine 20 ve 50 pamuk çeşitleri de üretilmiştir. 1990'lı yılların ikinci yarısından sonra ise "SG 125", "Lachata", "DP 388" gibi pamuk çeşitleri de bölge ekim alanlarında görülmeye başlamış, 2000'li yıllardan sonra pamukta makineli hasat uygulamalarının başlaması, delinte tohum ekiminin yaygınlaşması, özel sektör kuruluşlarının hızlı ve etkin pazarlama çalışmaları ve yaygın tohumluk dağıtım organizasyonları gibi sebeplerle özellikle "SG 125" bölgede hakim çeşit konumuna ulaşmıştır. Aynı zamanda 1980'li yılların başından itibaren bölgede beyaz sinek, yaprak biti ve pembekurt gibi zararlıların yol açtığı verim ve kalite kayıpları, ayrıca, aynı yıllarda alternatif tarım ürünlerinin (özellikle buğday+II.Ürün mısır,

I.Ürün Mısır, sebze ve meyve) yaygınlaşması, başta zirai mücadele ve hasat işçiliği giderlerinin artması sonucunda ekim alanlarında sürekli bir azalış devam etmiş olup, 2008, 2009 yıllarında ise ekim alanı 1/3 oranına kadar düşmüştür. Pamuk veriminde söz konusu yıllardan bugüne kadar artış devam etmekle birlikte ekim alanlarındaki düşüşe paralel olarak üretim miktarında da önemli azalmalar görülmüştür.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde 1980'li yıllardan itibaren diğer bölgelerin aksine ekim alanlarında önemli artışlar görülmüş olup, bölgede Çukurova Tarımsal Araştırma İstasyonu ve Kahramanmaraş Tarımsal Araştırma İstasyonu tarafından ıslah edilen "Sayar 314", "Maraş 92" ve "Erşan 92" çeşitleri yetiştirilmiştir. 1990'lı yılların ikinci yarısından sonra özel sektör pamuk tohumculuğu gelişmeye başlamış olup, "ST 453" ve "DP 5690" pamuk çeşitleri de bölge ekim alanlarında görülmeye başlamıştır. 2000'li yıllardan sonra pamukta makineli hasat uygulamalarının başlaması, delinte tohum ekiminin yaygınlaşması, özel sektör kuruluşlarının hızlı ve etkin pazarlama çalışmaları ve yaygın tohumluk dağıtım organizasyonları gibi sebeplerle özellikle Stoneville çeşitleri başta olmak üzere "Teks" ve "BA 119" gibi pamuk çeşitleri bölgede hakim konuma ulaşmıştır. Yıllara göre farklılık göstermekle birlikte bölgede GAP alanlarının sulu tarıma açılması nedeniyle 1990'lı yılların ikinci yarısından sonra ekim alanlarında rekor düzeyde artışlar görülmüş; ekim alanında gözlenen artışla birlikte verimde sağlanan artış üretimde büyük bir gelişmeye yol açmıştır. 2005 yılından itibaren diğer bölgelerde yaşandığı gibi alternatif tarım ürünlerinin (buğday+II.Ürün mısır) yetiştirilmeye başlanması, dünya pamuk piyasasındaki fiyatların gerilemesi ve üreticiye mevcut koşullarda üretimi teşvik edecek düzeyde devlet desteğinin sağlanamaması gibi sebeplerle ekim alanlarında ciddi düşüşler görülmeye başlanmıştır. Bu durum sonucunda verimde artış devam etmekle birlikte üretim miktarı azalmıştır.

11.1. Islah Sorunları

Pamuk ekim bölgelerindeki iklim ve toprak yapısının farklılığından dolayı sorunlar bölgelere göre farklılık göstermektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi pamuk tarımına yeni açılan bir bölge olmasından dolayı bölgede pamuk için doğal denge mevcuttur. Ancak, bölgede uzun yıllar pamuk tarımının yapılması sonucunda bu dengenin bozulma riski vardır. Bu konuda bölgede faaliyetini sürdürmekte olan Zirai Mücadele Araştırma İstasyonunda çalışmakta olan pamuk hastalık ve zararlı uzmanlarının önerilerini dikkate almak oldukça önemlidir. Bu şekilde belirli zarar eşikleri aşılmadığı sürece gereksiz ilaçlamaların yapılmaması sağlanarak yanlış ilaçlama yapılarak zararlı popülasyonun yanı sıra faydalı böceklerin de yok edilmemiş olması sağlanır. Şanlıurfa ve çevresinde üretim aşamasında yapılan yanlış uygulamalar ise; toprak yorgunluğu yanında yaygınlaşabilecek hastalık ve zararlı sorunlarını da beraberinde getirecektir. Bölgede özellikle Temmuz ve Ağustos aylarında görülen yüksek sıcaklıklar verimi olumsuz yönde etkilemektedir bu nedenle yüksek sıcaklık ve kuraklığa dayanıklı çeşit ıslahına ağırlık verilmelidir.

Geliştirilecek çeşitlerin yüksek verim ile birlikte hastalık ve zararlılara tolerant, lif kalite özellikleri bakımından tekstil sektörünün istediği kriterlere sahip olması gerekmektedir. Bölgedeki diğer bir sorun da erken gelen sonbahar yağışlarıdır. Bu durumda erkenci çeşit önem kazanmaktadır. Islah çalışmalarında erkenci çeşitlerin elde edilmesine yönelik çalışmalar yapılmalıdır. Erkencilik, erken sonbahar yağmurlarından kaçınmayı sağlamasının yanı sıra bölgede gittikçe yaygınlaşan 2. ürün pamuk yönünden de önemlidir. Bölgede son yıllarda özellikle Kızıltepe/Mardin yöresinde 2. ürün pamuk ekimi yaygın bir şekilde yapılmaktadır.

Antalya ve Çukurova pamuk ekim alanlarındaki en büyük problem zararlılardır. Bunlar; pamuk yaprak biti (*Aphis gossypii*), yaprak piresi (*Empoasca spp.*), beyaz sinek (*Bemisia tabaci*), kırmızı örümcek (*Tetranychus spp.*), pembe kurt (*Pectinophora gossypiella*), yeşil kurttur (*Heliothis armigera*). Pamuk tarımında zararlıların olumsuz etkileri, yaygın olarak tarımı yapılan çeşit özellikleri yanında iklim koşulları ve uygulanan tarımsal mücadele ile yakından ilgilidir. Bir çeşidin ıslahında dayanıklılık ile ilgili genlerin artırılması verime negatif yönde etkiye bulunmaktadır.

Ege bölgesinde bu zararlılar doğal olarak kontrol altındadır. Bununla birlikte, Ege ve Hatay pamuk ekim bölgelerinde verticillium solgunluk hastalığı yıllara ve mevsime göre büyük zararlılara neden olabilmektedir. Hastalıkla mücadelede en emin yol dayanıklı çeşit elde etmek ve yetiştirmektir. Melezleme ıslahı ve Biyoteknoloji disiplinlerinin ortaklaşa çalışması ile solgunluk hastalığına şu an kullanılan yaygın çeşitlere göre daha tolerant pamuk çeşitleri elde edilebilir ise milli gelire küçümsenmeyecek derecede katkı sağlanmış olacaktır.

Şanlıurfa, Diyarbakır ve çevresinde üretim aşamasında yapılan yanlış uygulamalar toprak yorgunluğu yanında yaygınlaşabilecek hastalık ve zararlı sorunlarını da beraberinde getirecektir. Ayrıca, adı geçen bölgelerde pamuk tarımında karşılaşılan en büyük engel yüksek sıcaklık ve kuraklıktır. Bu bölgelerde yüksek sıcaklık ve kurağa dayanıklı çeşit ıslahı yönündeki çalışmalara ağırlık verilmesi gerekmektedir. Ülke genel olarak değerlendirmeye alındığında; pamuk toplama işçiliğindeki yüksek fiyat ve işçi bulmada yaşanan sıkıntıların devam etmesi nedeniyle makineli hasada uygun kültürel işlemler (defoliant uygulaması gibi) ve çeşit ıslahına ağırlık verilmeli, ana ürün çalışmalarının yanında, ikinci ürün pamuk tarımı yapılabilecek erkenci pamuk çeşitleri çalışmalarına da ivme kazandırılmalıdır. Genel olarak pamuk iplikçisinin hammadde de olmasını istediği ortak bazı özellikler yanında, iplik eğirme sistemlerinin (ring, open-end) hammadde olarak kullanılan pamuk lifinden beklentileri göreceli olarak birbirinden farklılıklar göstermekte olup, iplik eğirme, dokuma, ve örme teknolojilerine uygun elyaf kalitesi pamuk elyaf ıslahında göz önüne alınmalıdır.

Pamuk tohumlarında ortalama % 20 oranında bulunan çiğit yağı ile bitkisel yağ, linteri ile de selüloz sanayinin hammaddesini teşkil etmekte, kalan aminoasitlerce zengin küspesi ise hayvan beslenmesine katkıda bulunmaktadır. Pamuk bitkisi dünyada soya fasulyesinden sonra ikinci önemli bitkisel yağ kaynağıdır. Dünya pamuk yağı üretimi 3,8-4,3 milyon ton arasında değişirken ülkemizde 130-150 bin ton arasında olup bitkisel yağ ihtiyacımızın % 25'ini karşılamaktadır. Bu konuya yönelik çalışmalar da ıslah konuları arasında yer almalıdır.

Klasik ıslah yöntemleri ile yapılan iyileştirme çalışmalarından günümüze kadar belirli seviyelerde sonuçlar elde edilebilmiş fakat gen havuzunun daralması ve fenotipe dayalı seleksiyon çalışmaları ile klasik ıslahta belirli bir noktaya gelinmiştir. Günümüzde geliştirilen moleküler işaretleyicilerin ve genom haritalarının bitki ıslahında ve genetiğinde kullanılması bitki ıslahçılarına yeni ufuklar ve imkânlar sunacaktır.

11.2. Organik ve Renkli Elyaflı Pamuk

Organik pamuk; sentetik kimyasal gübreler, zirai mücadele ilaçları ve bitki büyüme düzenleyiciler veya yaprak döktürücüler (defoliant) kullanmaksızın pamuğun yetiştirilmesidir.

Organik tarımın amacı; aynı çevrede bulunan ve birbirlerine bağı olan toprak, bitki, hayvan ve insanın sağık ve verimlilik durumlarını en iyi durumda muhafaza etmektir.

1990'lı yılların başında, kimyasal ilaçlara hassas olan ve çevreyi korumak isteyen insanların reaksiyonuna karşılık olarak başlayan organik pamuk üretimi oldukça sınırlıdır. Bu, organik pamuk pazarının gelişmesini olumsuz yönde etkilemekte, ayrıca, yüksek maliyetli organik pamuk lifini işleme maliyetlerinin yüksek olması ve bunun konfeksiyon ürünlerine yansması sonucu tüketici ilgisinin azalması ilgili şirketlerin isteksizliğine yol açmaktadır.

Doğal olarak renkli life sahip pamuklar organik yöntemle üretilmektedir. Doğal renkli olan pamuk verimleri, benzer şartlar altında, beyaz pamuk çeşitlerinin verimlerinden % 50-70 daha düşüktür. Bu nedenle ıslahçılar tarafından renkli pamuk veriminin artırılması için araştırmalar yürütölmektedir. Bu yolda oldukça olumlu gelişmeler vardır ve çalışmalar devam etmektedir.

Hem ekolojinin korunması ve hem de özellikle AB ölkelerinin organik tekstil ürünlerine olan taleplerini göz önüne alarak ölkemizde de organik pamuk üretimi için gerekli çalışmalara başlanılmalıdır.

11.3. Uzun Elyaflı Pamuk

Başta Mısır, Sudan, Çin olmak üzere belli sayıda ölk tarafından eskiden beri üretilen uzun elyaflı pamuk, tekstil sanayi tarafından son yıllarda kullanımı gittikçe artan bir pamuk türüdür. Bugün dünya toplam pamuk üretim ve tüketiminin % 6'sını uzun elyaflı pamuklar oluşturmaktadır. 1980'li yılların ortalarına kadar üretim ve ihracat yönünden Mısır ilk sırada yer almış ve fiyatı belirlerken 1980'lerin ortalarından sonra ABD ön sıralara çıkmıştır.

Verimleri ile çırcır randımanlarının düşük ve vejetasyon süresinin daha uzun olması yüzünden Türkiye'de uzun elyaflı pamuk üretimi yapılmamakta ve yıllık ortalama 5-6 bin ton uzun elyaflı pamuk ithal edilmektedir. Tekstilde önemli bir konuma sahip ölkemizin yeni tüketici alışkanlıklarına cevap verebilmesi için uzun elyaflı pamuk üretiminin cazip hale getirilmesi gerekmektedir. Bir taraftan bölge koşullarına uyum sağlayacak verimli, kaliteli ve erkenci uzun elyaflı pamuk çeşitleri geliştirilirken, öte yandan prim sistemi ile çiftçiler teşvik edilmelidir.

11.4. Tohumluk Üretimi, Dağıtımı

Pamuk tarımında verimi artırmanın bir yolu da bölgelere uygun çeşitlerin seçimi ve bu çeşitlerin sertifikalı tohumluğunun sağlanmasıdır. Pamuk tohumluğunun hazırlanması ve dağıtımı Kamu Kurumları, Tarım Satış Kooperatifleri Birlikleri ile özel sektör ve nüveciler tarafından yapılmakta, pamuk tohumluğunun tamamına yakını her yıl yenilenmektedir. Geleneksel tohum hazırlama tekniklerinin (linterden geçirilmiş havlı tohum) yanı sıra, son yıllarda havı alınmış (delinte) tohumluk hazırlanmaktadır.

Delinte tohumluk kullanımı ile kullanılan tohumluk miktarı %50 azalmakta, üreticilere ilaçlanmış, çıkış gücü yüksek kaliteli tohumluk verilmektedir. Delinte tohumluk, tohumluk maliyetinde düşme, hastalık ve zararlılara karşı mücadelede başarı, çapa ve seyreltme işlemlerinde ekonomi sağlamaktadır. Bu aynı zamanda, ıslah edilmemiş, kontrolü yapılmamış tohumluk kullanımını da engelleyecektir.

Tohumluk temini ve dağıtımında Güneydoğu Anadolu Bölgesi dışında kalan bölgelerde önemli sorunlar yaşanmamaktadır. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde yıllar itibariyle pamuk ekim alanları arttıkça tohumluk ihtiyacı artmaktadır. Bölgede üretimi yapılan çeşitlerin

tohumluk ihtiyacı karşılanamamaktadır. Gerek kamu kurumları gerekse özel sektörün bu açığı kapatacak tohum arzını sağlaması gerekmektedir.

Ülkemizde değişik ekolojik koşullara uygun tohumluk temini ve dağıtımında kamu kurumlarının etkinliği artırılması gerekmektedir. Örnek verilecek olursa; günümüzde sadece Pamuk Araştırma İstasyonunun ıslah edip Türk ekonomisine kazandırdığı 32 adet farklı ve yüksek özellikler taşıyan pamuk çeşitleri bulunmaktadır. Ülkemizde pamuk ıslahı ile ilgili çalışan 6 kamu kuruluşu ve bu kuruluşların geliştirdiği birçok pamuk çeşidi bulunmaktadır. Ancak, bu kuruluşlar son yıllarda ıslah edip geliştirdikleri çeşitleri yaygınlaştıramamaktadırlar. Bunun başlıca sebebi; özel firmaların kendilerine ait yabancı orjinli pamuk tohumlarının yayılması için uyguladıkları başarılı pazarlama kanalları ve vadeli tohum satışlarıdır. Kamu kurumlarının ıslah ettiği yerli tohumların yaygınlaştırılması için pamuk ıslahı konusunda çalışan kamu kurumlarının pazarlama ve dağıtım kanallarının genişletilip güçlendirilmesi ülke ekonomisi için çok önemli kazanımlar sağlayacaktır.

12 - BÖLGELER ARASINDA KÜTLÜ PAMUK NAKLİNİN ÖNLENMESİ

Pamuk, ülkemizde yaygın olarak Ege, Güneydoğu Anadolu ve Çukurova Bölgeleri ile Antalya yöresinde üretilmektedir. Bölgelerin ekolojik özellikleri ve yetiştirilen çeşitlere bağlı olarak pamuk derecesi, fiziksel özellikleri ve kalitesi açısından farklılık gösteren bu pamuklar farklı fiyatlarla değerlendirilmektedir. Ege pamuğuna % 10-15 oranında diğer pamukların karıştırılması ve çırçırılmasında karışım tespit edilmemekte, ancak, nihai tekstil ürününde ve boyamada kendini göstermekte, sektörü bu aşamada olumsuz etkilemektedir. Bu konuya çözüm getirebilmek amacıyla Dış Ticaret Müsteşarlığı tarafından hazırlanan “Bölgeler Arası Kütlü Pamuk Naklinin Önlenmesine İlişkin Tebliğ” 28.11.1999 tarih ve 23830 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

13 - DÜNYA TİCARET ÖRGÜTÜ POLİTİKALARI VE ULUSLARARASI İŞBİRLİĞİNİ GELİŞTİRME ÇALIŞMALARI

Uruguay müzakereleri sonucunda uluslararası ticaretin serbestleştirilmesini ve düzenli işleyişini amaçlayan Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Anlaşması (GATT), kurumsal bir yapıya kavuşturularak 01.01.1995 tarihi itibarıyla Dünya Ticaret Örgütüne (DTÖ) dönüştürülmüştür. DTÖ Kuruluş Anlaşması, ülkemizde 25 Şubat 1995 tarih ve 22213 sayılı mükerrer Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Örgütün en yüksek karar alma organı Bakanlar Konferansı’dır. DTÖ’deki kararların önemli bir çoğunluğu üye ülkelerin tümünün katılımıyla, iki yılda bir toplanan Bakanlar Konferansında veya ülkelerin Cenevre’de bulunan misyonlarında görevli olan ve düzenli olarak Genel Konsey’de bir araya gelen resmi temsilcileri (diplomatları) tarafından "konsensüs" esasına göre alınmaktadır.

Bugüne kadar, 1996’da Singapur, 1998’de Cenevre, 1999’da Seattle, 2001’de Doha’da, 2003’te Cancun ve 2005’te Hong Kong’da olmak üzere altı Bakanlar Konferansı gerçekleştirilmiştir. Konferans, DTÖ’yü ilgilendiren her konuda karar alabilmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü Anlaşması ve Tarım Anlaşması’nın tarım sektörü için getirdiği liberasyon düzenlemelerine rağmen, ülkelerin kendi üreticilerine vermiş oldukları destekler arasındaki ciddi farklılıklar ortadan kalkmamıştır. Süreç, gelişmiş ülkeler lehine ve gelişmekte olan ülkelerin aleyhine işlemiştir. DTÖ Tarım Anlaşmasının, dünya tarım ürünleri ticaretinde adil ve serbest piyasa mekanizması prensiplerine dayalı bir sistem oluşturma hedeflerine henüz ulaşamamıştır.

Bu durum, üretici ülkelerin pamuk üreticilerine vermiş oldukları desteklere de yansımış ve bu alanda verilen destekler arasında ciddi farklılıklar ortaya çıkmıştır. Özellikle, ABD, Yunanistan ve İspanya gibi gelişmiş ülkeler kendi pamuk üreticilerine çok ciddi destek sağlamaktadırlar. Bu ülkelerden, ABD 50-60 Cent/Lb (Menphis) seviyelerinde olan pamuk fiyatlarının % 45'i, Yunanistan % 110'u, İspanya %140'ı kadar üreticisine destek vermektedir.

Diğer yandan, gelişmiş ülkelere başvurulmuş ve uluslararası bir düzenlemeye tabi olmayan ihracat kredileri de tarımsal üretim ve ticaret üzerinde bozucu etkiler doğurmaktadır. OECD kaynaklarına göre, 1995 yılında gelişmiş ülkelere kullandırılan ihracat kredi miktarı 5.5 milyar dolar iken, bu rakam 1998 yılında 7.9 milyar dolara yükselmiştir ve kredilerin %46'sı ABD tarafından tarımsal ürün ihracatının desteklenmesi için kullanılmıştır.

Hal böyle olunca, 2003 yılı Mayıs ayında Benin, Burkina Faso, Çad ve Mali 'Pamuk İnisiyatifi' olarak bilinen bir öneriyi gündeme getirmişlerdir. Adı geçen ülkeler, ABD, Çin, AB gibi ülkelerin bu üründe önemli boyutlara ulaşan sübvansiyon uygulamaları ile pazarı bozdukları ve dünya fiyatlarında düşüşe sebebiyet vererek ilgili ihracatçı ülkelerin gelir kaybına neden olduklarını ifade etmişlerdir.

Konu hakkında Hong Kong Konferansında;

- Gelişmiş ülkeler tarafından verilen ihracat sübvansiyonlarının 2006 yılı sonu itibarıyla kaldırılacağı,
- Gelişmiş Ülkelerin, En Az Gelişmiş Ülkelere (EAGÜ) tarifersiz ve kotasız pazara giriş imkanı tanıyacakları,
- Pamukta iç desteklerin diğer ürünlere göre daha yüksek oranda olacağı ve daha kısa sürede kaldırılacağı, konusunda mutabakata varmışlardır.

Mart ayında öneri sahibi ülkeler pamuk desteklerindeki indirim süresinin genel indirim süresinin üçte biri olmasını savunmuşlardır.

Pamuk inisiyatifinin özellikle sübvansiyonların kaldırılmasıyla ilgili kısmı, üye ülkelerden büyük ölçüde destek görmüştür. Bu kapsamda AB, pamuk üretiminin ve bu ürüne verdikleri sübvansiyonun oldukça az olduğunu ve dolayısıyla dünya pamuk fiyatları üzerinde etkilerinin fazla olmadığını, ayrıca, AB'de pamuk üreticilerine verilen yardımlarda birtakım değişikliklere gidildiğini açıklamış; bu kapsamda, önerinin sübvansiyonların kaldırılmasıyla ilgili ticari hükümlerine destek vermiştir.

ABD ise pamuk üretiminde ortaya çıkan olumsuz durumun sadece sübvansiyonların sonucu olmadığını, sentetik ipliklere verilen sübvansiyonlar, son ürüne uygulanan yüksek vergiler gibi birçok unsurun pamuk fiyatlarındaki düşüşü etkilediğini belirtmiştir. Bu bağlamda, soruna gerçek bir çözüm bulunmak isteniyorsa, pamuk, sentetik iplikler ve son ürünleri bir bütün olarak ele alıp, sübvansiyonlar da dahil olmak üzere, tarifeler ve tarife dışı engellerin birlikte kaldırılması gerektiğini ifade etmiştir.

Ülkemiz ise pamuktaki sübvansiyon ve desteklerin kaldırılması hususunun tarım dışı ürünler alanında yürütülen müzakereler kapsamında değil, tarım müzakereleri çerçevesinde ele alınmasını savunmuştur.

Öte yandan Batı Afrikalı pamuk üreticisi ülkelere, pamuk üretimi ve ticaretinin önündeki engellerin kaldırılması amacıyla başlatılan "Cotton-4" inisiyatifi, Doha Kalkınma gündemi müzakereleri kapsamında önemli bir yer teşkil etmektedir. Bu bağlamda, konu, tarım müzakereleri özelinde ele alınmakta, başta inisiyatif geliştiren dört Afrika ülkesi (Benin, Burkina Faso, Çad, Mali) olmak üzere, pamuk üreticisi ülkelerin uluslararası pamuk ürünleri ticaretinde, gelişmiş ülkelerin ticaret bozucu politikalarına bağlı olarak maruz kaldıkları menfi durumun düzeltilmesi amaçlanmaktadır.

Söz konusu inisiyatif bağlamında oluşturulan DTÖ Pamuk Çerçeve Danışma Mekanizması son toplantısını 7 Haziran 2010 tarihinde Cenevre’de gerçekleştirmiştir. Toplantı kapsamında, ticaret politikaları, pamuk sektöründe reformlar, pamuk üretimi ve ticari eğilimler, pamuk kalkınma yardımları ve Güney-Güney işbirliği alt başlıklarında görüşmeler yapılmıştır.

Benin, Burkina Faso, Çad ve Mali adına C-4 grubu temsilcisi Burkina Faso, Afrika kıtası ve C-4 ülkeleri için pamuğun önemini belirtmiş; küresel mali kriz nedeni ile pamuk üreticisi ülkelerin pazar sıkıntısı, fiyat düşüklüğü, üretim azlığı, teknoloji yetersizliği ve krediye ulaşım gibi faktörlerden olumsuz etkilendiğini dile getirmiştir. Afrika ülkelerinin çoğunda, pamuk üretiminin bir mono-kültür olduğunu belirten temsilci, özellikle, ABD ve AB gibi gelişmiş ülkelerin pamuğa verdikleri ihracat ve iç desteklerin kaldırılmasının ve en aza indirilmesinin önemini vurgulamış; bu beklentiler çerçevesinde Doha Turu (DDA) Tarım Müzakerelerinin C-4 ülkeleri lehine sonuçlanmasının önemli olduğunu belirtmiştir.

“C-4” tarafından liderliği yapılan “Pamuk İnisiyatifi” konusunda, Doha Kalkınma Gündemi Müzakerelerinde yaşanan tikanıklığa bağlı olarak son dönemde bir ilerleme kaydedilememiştir. Bu konuda başta inisiyatif sahibi ülkeler olmak üzere, bazı gelişme yolundaki ülkeler, belirlenecek modalitelerin sonuçlarının alınması beklenmeksizin “erken hasat” olarak uygulamaya konulması yönünde bir tavır içinde olmakla birlikte, bu hususta da somut bir adım atılabilmesi henüz mümkün olmamıştır.

Ayrıca, DTÖ Anlaşmazlıkların Halli kapsamında ABD ile Brezilya arasında devam eden ve ABD tarafından pamuk üreticilerine sağlanan iç destekler ve ihracat sübvansiyonlarını konu edinen dava ABD aleyhine sonuçlanmış ve DTÖ ABD’nin Brezilya pamuk üreticilerinin zararını karşılamasına karar vermiştir. Dava sonucu olarak iç destek ve sübvansiyonların azaltılmasının dünya pamuk fiyatlarını daha da yükseltebileceği tahmin edilmiştir.

Diğer yandan, pamuğun Türkiye ve birçok İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) üyesi ülke açısından önemli ve stratejik bir yere sahip olması gerçeğinden hareketle, İİT üyesi ülkeler arasında ortak bir pamuk stratejisi hazırlanıp uygulanması kararlaştırılmıştır.

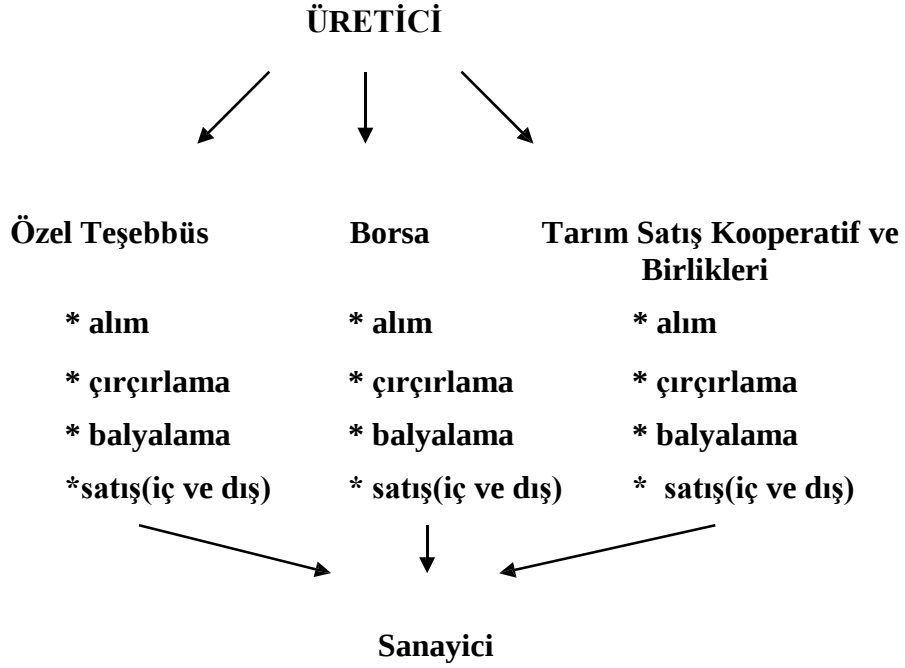
Bakanlığımız koordinasyonunda yürütülen çalışmalar sonucunda, beş yıllık bir dönemde (2007-2011) uygulanacak “İİT Üyesi Pamuk Üreticisi Ülkeler Arasında İşbirliğini Geliştirme Stratejisi Eylem Planı” hazırlanmış ve bu Plan, önce 9-12 Ekim 2006 tarihleri arasında Antalya’da gerçekleştirilen İİT üyesi pamuk üreticisi ülkelerin 3. Uzmanlar Grubu Toplantısında, daha sonra da İslam İşbirliği Teşkilatı Ekonomik ve Ticari İşbirliği Daimi Komitesi’nin (İSEDAK) 22. toplantısında onaylanarak kabul edilmiştir.

İSEDAK’ın söz konusu toplantısında ayrıca, “Beş Yıllık Pamuk Eylem Planı”nın uygulanması ile ilgili somut proje ve tekliflerin ortaya çıkarılması ve pamuk sektöründe yatırım ve ticaretin teşviki ve artırılması amacıyla, İİT ve diğer ilgili uluslararası ve bölgesel kuruluşlar, İİT pamuk üreticisi ülkeler, finansal kuruluşları, pamuk ve tekstil alanında faaliyet gösteren tüccar ve sanayici ile bunların örgütlerinin katılımıyla, Bakanlığımız koordinasyonunda 10-12 Kasım 2007 tarihlerinde İstanbul’da pamuk yatırım forumu gerçekleştirilmiştir. 27. İSEDAK Genel Kurul Toplantısında, Pamuk İşbirliği Programının süresi 2016 yılına kadar uzatılmıştır.

14 - DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE PAMUK PAZARLAMASI

Dünyada pazarlama faaliyetleri; borsalar, üretici birlikleri, kooperatifler, özel teşebbüs ve firmalar kanalıyla yürütülmektedir. Pamuğun sanayi ürünü olması nedeniyle ana mekanizmalarca alınan ham ürün ön işlemlerden geçtikten sonra fazla aracı kanal olmaksızın sanayiciye ulaşmaktadır. Pazarlama ağı işlenmiş ürünün nihai tüketiciye ulaşmaya kadar olan süreçte ağırlık kazanmaktadır.

Türkiye’de üretilen pamuğun yaklaşık % 93’ü pazarlanmakta olup, pamuk tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ve özel sektörce satın alınmakta veya borsalarda işlem görerek tüketiciye ulaşmaktadır. Pamuğun sanayide tekstil hammaddesi olarak kullanılması pazarlama faaliyetlerinde nihai tüketiciye ulaşmaya kadar birçok aşamadan geçmesine neden olmaktadır.

Pamuk üretim-tüketim zincirinde birçok aşamadan geçmekte olup, nihai tüketiciye ulaşmaya kadar pazarlama ağı uzun süreçte tamamlanmaktadır. Ancak, pamuğun hammadde olarak kullanılmak üzere sanayiciye ulaşmasıyla başlangıç süreci tamamlanmaktadır. İşlenen ve üretilen pamuklu tekstil ürünleri üretim sonrası pazarlama kanalları ile nihai tüketiciye ulaşmaktadır.

14.1. Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri

Kooperatifler ortaklarına, alınan ürünün işlenmesi, ürün kalitesinin yükseltilmesi, ürünün satışı, piyasanın düzenlenmesi, maliyetlerin düşürülmesi, ihracatta aracılardan kaldırılarak karlılığın artırılması, üretim aşamasında ucuz girdi sağlanması gibi konularda hizmet vermektedir. Bu konuda İzmir’de Tarış Pamuk Birliği, Adana’da Çukobirlik, Antalya’da Antbirlik faaliyet göstermektedir.

Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri normal kampanya döneminde belirlenen birim avans fiyat üzerinden satın alarak faaliyetlerini yürütmektedir. Dönemlere göre farklılık göstermekle birlikte pamukta prim uygulaması Birliklerce alınan üründe artışa neden olmuştur.

Daha önce de değinildiği gibi, mevcut durumda Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri’nin ciddi sorunları bulunmaktadır. Söz konusu Birlikler arasında 2000 yılı sonrası yeniden yapılandırma sürecinde, işletme giderlerini azaltarak önemli tasarruflar sağlayanlar olmakla birlikte, geri kalan birçok kooperatif ve birlik için alınan mali tedbirlere rağmen, işletme sermayelerinde yeterlilik sağlanamamış olup dış finansmana bağımlılıkları devam etmektedir. Bu hususta kooperatif ve birliklerin yönetsel uygulamaları ve izledikleri politikaların olumsuz etkileri, geline durumun en önemli sebepleri arasındadır. Sonuç olarak, Tablo 23’te görüldüğü

gibi, Türkiye’de pamuk alımı ve pazarlamasında faaliyet gösteren birliklerin sektördeki payları oldukça gerilemiştir. Tarış Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik’in pamuk alımındaki payları 1998 yılında % 25 civarında iken, 2004 yılında % 17’ye, 2008 yılında % 9’a, 2009 yılında ise % 2,8 civarına gerilemiştir. 2010 ve 2011 yıllarında bu oran % 4’ler seviyesinde gerçekleşmiştir.

Tablo - 24 Tarım Satış Kooperatifleri Birliklerinin Kütlü Pamuk Alım Miktarları (Ton) ve Üretimdeki Payları (%)

ÜRETİM DÖNEMİ	TARIŞ PAMUK		ÇUKOBİRLİK		ANTBİRLİK	
1997	170.13	8,3	64.420	3,1	42.742	2,1
1998	272.20	12,2	208.532	9,4	55.011	2,5
1999	247.82	10,8	138.950	6,0	51.959	2,3
2000	194.64	8,6	123.638	5,5	35.682	1,6
2001	257.16	10,9	153.309	6,5	28.514	1,2
2002	306.53	12,1	122.812	4,8	31.497	1,2
2003	249.39	10,9	64.963	2,8	27.960	1,2
2004	272.27	11,4	117.075	4,9	15.564	0,7
2005	160.42	7,2	74.777	3,3	10.047	0,4
2006	166.10	6,5	87.030	3,4	11.579	0,5
2007	117.47	5,1	82.707	3,6	10.101	0,4
2008	92.25	5,1	65.252	3,6	9.010	0,5
2009	28.84	1,7	8.773	0,5	10.531	0,6
2010	51.56	2,4	12.250	0,6	21.650	1,0
2011	43.80	1,7	35.941	1,4	28.247	1,1
2012	8.900	0,4	17.700	0,8	16.390	0,7
2013	22.81	1,0	20.590	1,0	17.998	0,9
2014	28.40	3,2	25.340	3,0	17.600	2,0

Kaynak: Gümrük ve Ticaret Bakanlığı

15 - TÜRKİYE’DE PAMUĞUN TEKSTİL SEKTÖRÜ AÇISINDAN ÖNEMİ

Türk tekstil sanayi, sağladığı katma değer, tekstil ihracatının ülke ekonomisine kazandırdığı döviz miktarı, emek yoğun işgücü olması nedeniyle yaratılan istihdam hacmi ile vazgeçilemez bir sektördür. Ülkemizin lokomotif sektörü olan tekstil sanayimizin stratejik ham maddesi ise pamuktur.

Dünya Ticaret Örgütü’nün 2011 uluslararası ticaret istatistikleri raporuna göre 2010 yılı toplam dünya tekstil ihracatı 250.652 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Türkiye’nin dünya tekstil ihracatı içindeki payı % 3,6 AB’nin ise % 26,8 dir. Dünya tekstil ithalatının % 2,5’ünü Türkiye, % 27,5’ünü AB yapmaktadır. Söz konusu raporun 2010 yılı verilerine göre ülkemiz dünya tekstil ihracatında sekizinci, ithalatında ise altıncı sırada yer almaktadır.

Tekstil Sektörünün GSMH içindeki payı yaklaşık % 10’dur. 2011 yılında Türkiye’den 15,67 milyar dolarlık hazır giyim ve konfeksiyon ihracatı yapılmıştır. Aynı dönemde Türkiye’nin tekstil ve hammaddeleri ihracatı 7,7 milyar dolar olarak kayda alınmıştır. 2011 yılında hazır giyim ihracatının genel ihracat içindeki payı % 11,6, tekstil ve hammaddeleri ihracatının genel ihracat içindeki payı % 5,7 olup, tekstil ve hazır giyim toplamının genel ihracat

içindeki payı % 17,3 olarak gerçekleştirmiştir. Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre, 2010/11 sezonunda İhraç edilen pamuklu tekstil ürünleri, 785 bin ton pamuk eşdeğeri olarak hesaplanmıştır.

Tablo - 25 Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Genel İhracat İçerisindeki Payı

YIL	TÜRKİYE İHRACATI (BİN \$)	HAZİR GİYİM VE KONFEKSİYON (BİN \$)	GENEL İÇİNDEKİ PAY	TEKSTİL VE HAMMADDELERİ (BİN \$)	GENEL İÇİNDEKİ PAY
2007	107.271.750	15.563.492	14,5	6.363.918	5,9
2008	132.027.196	15.234.868	11,5	6.640.492	5,0
2009	102.142.613	12.854.444	12,6	5.374.057	5,3
2010	113.883.219	14.205.917	12,5	6.352.785	5,6
2011	134.906.869	15.648.661	11,6	7.709.384	5,7
2012	152.560.775	15.770.359	10,3	7.753.534	5,1
2013	151.626.709	17.359.966	11,4	8.387.720	5,5
2014	157.622.057	18.743.705	11,8	8.887.741	5,6

Kaynak: İTKİB

Yine 2011 yılında tekstil ihracatının sanayi malları ihracatı içerisindeki payı %7, hazır giyim ve konfeksiyon ihracatının sanayi malları ihracatı içerisindeki payı ise 14,5 olarak gerçekleşmiştir. Hazır giyim ve konfeksiyon sektörü ihracatımız içinde en fazla dış ticaret fazlası veren sektördür (2011 yılı dış ticaret fazlası yaklaşık 12,5 Milyar Dolar).

Tablo - 26 Tekstil ve Hazır Giyim Sektörünün Dış Ticaret Dengesi

YILLAR	TÜRKİYE GENEL (BİN \$)		HAZİR GİYİM VE KONFEKSİYON (BİN \$)		TEKSTİL VE HAMMADDELERİ (BİN \$)	
	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat	İhracat	İthalat
2007	107.271.750	170.062.715	15.563.492	1.516.892	6.363.918	8.039.756
2008	132.027.196	201.963.574	15.234.868	2.117.836	6.640.492	7.301.405
2009	102.142.613	140.928.421	12.854.444	2.016.595	5.374.057	6.301.202
2010	113.883.219	185.544.332	14.205.917	2.704.271	6.352.785	9.079.067
2011	134.906.869	240.841.676	15.648.661	3.165.676	7.709.701	10.386.660
2012	152.560.775	236.536.949	15.770.359	2.502.448	7.753.534	8.674.607
2013	151.626.709	251.661.250	17.359.966	2.971.390	8.387.720	9.301.556
2014	157.622.057	242.223.958*	18.743.705		8.887.741	

Kaynak: İTKİB * TÜİK, 2014 verisidir. Geçicidir.

Mevcut veriler dikkate alındığında tekstil sektörü; ulaştığı ihracat rakamı, istihdam kapasitesi ve GSMH içindeki payı ile ülkemizin sanayileşmesinin ve küresel pazarlarda varoluşunun temelini oluşturmaktadır.

Ülkemiz ekonomisi açısından önemine kısaca değindiğimiz tekstil, hazır giyim sektörünün üretim zincirinin en altında pamuk üretimi vardır. Sektörün bugünlere gelmesinde ülkemizin geçmiş yıllarda önemli miktarda ve kalitede pamuk üretmesinin büyük payı vardır. Dünyada üretilen pamuğun çok büyük bir kısmı yine pamuk üreten ülkelerde tüketildiğinden (Bunların tamamı sektörde rakiplerimizdir) ve ülkemiz önemli oranlarda sektörün pamuk ihtiyacını ithalat yolu ile karşıladığı için artan pamuk fiyatlarına bağlı olarak sektördeki rakiplerimiz karşısında rekabet şansımızı kaybetme tehlikesi söz konusudur.

Türkiye’de üretilen hazır giyim ürünlerinin büyük bir kısmını pamuklu ürünler oluşturmaktadır. Sektör üretiminin yaklaşık % 65’i ihraç edilmektedir. Yine, ihraç edilen ürünlerin yaklaşık % 80’ini pamuklu ürünler oluşturmaktadır.

Sonuç olarak ülkemiz için üretimde istihdamda ve ihracatta çok önemli bir yer işgal eden sektörün başarılarının devamı için, ülkemiz pamuk üretiminin artırılmasının önemi kritik seviyededir.

16 - PAMUKTA YAŞANAN SORUNLAR

1. Türkiye’de pamuk üretimi ihtiyacın oldukça altında gerçekleşmekte ve tüketimi karşılayamamaktadır. 2011/12 döneminde üretim ile tüketim farkı (-) 745 bin ton iken 2012/13 döneminde (-) 492 bin tona gerilemiştir. 2013/14 döneminde aradaki fark (-) 644 bin tona çıkmıştır. 2014/15 döneminde (-) 697 bin ton ve 2015/16 döneminde ise artarak 726 bin ton olacağı öngörülmektedir. Bu veriler altında Türkiye, pamuk ithalatında 3. sırada yer almaktadır. Bu durum, yıllara göre değişmekle birlikte, 1 milyar dolar civarında dövizin ülke içinden çıkmasına neden olmaktadır. Lif pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu dokuma ithalatı birlikte değerlendirildiğinde bu tutar son yıllarda 2 milyar doların üstünde gerçekleşmektedir.
2. Türk pamuğunun üretiminde maliyet sorunu vardır. Pamuk üretiminde ülkemiz verimliliği dünya ortalamasının üzerinde olmasına rağmen, girdi fiyatlarının artışı üretimi azaltmakta, sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir. Girdi fiyatları, küçük işletme yapısının getirdiği sorunlar, işçilik giderleri, tarıma yönelik mal ve hizmetlere uygulanan vergi oranları üretici için önemli maliyet unsurlarıdır.
3. Ülkemizde pamuk üretiminde önemli ölçüde destekleme primi verilmektedir. Ancak, söz konusu destek miktarları, girdi maliyetlerini karşılayarak pamuk üretimini karlı hale getirme ve teşvik etme yönlerinden rakip ülkelere göre yetersiz kalmaktadır. Bunun sonucu olarak, son yıllarda pamuk üretimine elverişli alanlarda başka ürünlerin tercih edilmesi üretimdeki düşüşün en önemli nedenleri arasındadır. Buna ek olarak, pamuk prim hak edişlerinde, çiftçilerden istenen evrakların tamamlanmasındaki güçlükler ve son dönem haricinde prim miktarlarının ekimden önce açıklanmaması gibi sorunlar üreticileri olumsuz etkilemektedir.
4. Pamuk piyasası, dünyada en fazla ve değişik müdahalelere maruz kalan piyasalardan biridir. Müdahaleler hem pamuk arzına hem de pamuk talebine yapılmaktadır. Özellikle ABD ve Çin’in stratejik davranışlarının belirgin bir etkileyciliği ve belirleyiciliği bulunmaktadır. Bunlara bağlı olarak pamukta dış ticaret ve kur politikalarından kaynaklanan sorunlar Türkiye’yi ciddi şekilde etkilemektedir. DTÖ, ICAC gibi uluslararası kuruluşların pamuk sektörünü olumsuz etkileyen hükümet önlemlerin kaldırılması yönündeki kararlarına rağmen ABD ve AB pamuk üretimlerini yüksek oranda desteklemeye devam etmektedir. Bu ülkelerde üretim maliyetlerinin düşük, desteklemelerin yüksek olması pamuk fiyatlarında 2009/10 dönemine kadar uzun bir periyot süresince düşüşe neden olmuştur. Sonuç olarak, bu ülkelerin uyguladığı ihracat politikaları (sübvansiyonlu ithalat-ABD GSM kredileri) ve Türkiye’de pamuğun herhangi bir dış ticaret aracı ile korunmaması yerli üretimi tehdit etmektedir.
5. Türkiye’de üretici örgütlerinin zayıflaması pamuk üretiminin azalışı ve istikrarsızlığının önemli bir nedenidir. Pamukta uzmanlaşmış kooperatif birlikleri olan Tariş Pamuk Birliği,

Çukobirlik ve Antbirlik'in etkinlikleri, finansman imkanlarında yaşanan sorunlardan dolayı giderek azalmaktadır.

6. Pamukta standardizasyon ve kalite kontrolü halen bir sorun olmaya devam etmektedir.

7. Üretimi daha kolay olan çekirdeksiz kuru üzüm, mısır ve ayçiçeği gibi ürünlerin fiyatlarının nispeten yüksek oluşması ve bu ürünler için verilen destekler pamuk üretimini olumsuz yönde etkilemektedir. Pamuk ekilen alanlarda söz konusu ürünlere geçilmesi nedeniyle, pamuk üretiminde (GAP'ın devreye girmesine rağmen), iç talebi karşılayacak miktarda artış sağlanamamıştır.

8. Pamukta kirlilik (kontaminasyon) halen önemli bir sorun olarak devam etmektedir. Bu sorunun devam etmesi pamuklarımızın iç ve dış piyasa değerini düşürmekte ve ithal pamukların tercih edilmesine neden olmaktadır.

9. Ülkemizde pamuk alanlarında ortalama 70 dekar düzeyindeki küçük ve çok parçalı arazi yapısı, pamuk üretiminin ekonomik işletme yapısına dönüşümünü ve makineli hasadın yaygınlaşmasını engellemektedir. Yüksek verim ve kaliteye rağmen küçük ölçek yapısı maliyet dezavantajına neden olmaktadır.

10. Pamuğun tarla aşamasında tarım ürünü, işlenmesi açısından sanayi ürünü olarak değerlendirilmesi ve pazarlama yönü gibi çok boyutlu yapısı, pamukla ilgili bütüncül politika üretiminde sorunlara yol açmaktadır.

11. Getirilen yasaklayıcı düzenlemelere rağmen, bölgeler arasında kütlü pamuk nakli devam etmektedir. Bu durum, beraberinde kalite sorununu ve Türk Pamuğu imajını zedelemektedir.

12. 2008 ve 2009 yıllarında dünyada yaşanan küresel ekonomik krizin etkileri, pamuğun özellikle üretimi olmak üzere tüketim ve ticaretinin tüm dünyada azalmasına neden olan önemli faktörlerden biri olmuştur. Türkiye'de pamuk sektörü bu durumdan ciddi oranda etkilenmiş ve diğer nedenlerle beraber Türkiye üretimi, 2008/09 yılında, kendinden önceki beş yılın ortalamasına göre (800 bin ton) % 45; 2009/2010 döneminde ise % 53'lük bir düşüş yaşamıştır. Aynı oranlar dünya üretimi için % 8 ve % 12'dir.

17- ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

1. Ülkemizde pamuk üretim ve tüketiminin ekonomideki stratejik yeri ve önemi tekrar değerlendirilerek, acilen sektördeki duruma müdahalelerde bulunulmalıdır. Tekstil sanayisinin tüketim ihtiyacını karşılayacak üretim miktarı öncelikli hedef olarak seçilerek özellikle yüksek seviyede verim getiren araziler olmak üzere, pamuk üretimine elverişli arazilerde pamuk üretimi artırılmalıdır. Bu sebeple, pamuk üretimi, sadece tarımsal üretim olarak değil; ülkemizde en büyük ihracatı gerçekleştiren ve en büyük istihdam yükünü çeken sektör olarak tekstil sektörüne hammadde temini bağlamında; "ülkemiz için stratejik bir ürün/üretim" olarak benimsenmelidir.

2. Türk pamuğunun yüksek maliyet sorununun çözülmesi ve bu yolla üretimin artırılması ve dünya fiyatlarıyla rekabet edilebilmesi için pamuk politikaları yeniden değerlendirilmelidir. Pamuk destekleme primlerinin tespitinde rakip ülke koşulları ve dünya fiyatları göz önüne alınmalıdır. Bu alanda adım atılmasının alternatifi ise maliyet düşürücü tedbirler alınmasıdır. Diğer bir ifadeyle pamuk destekleme primleri artırılmıyor ise, gübre, mazot, tarımsal sulamada

kullanılan elektrik gibi tarımsal girdi fiyatlarının düşürülmesi, girdiler üzerindeki KDV gibi vergilerin makul bir seviyeye çekilmesi şeklinde, en azından Türk pamuğunun dünya koşullarında rekabetçi bir yapıya kavuşmasını sağlayacak uygulamalara ihtiyaç vardır.

3. 2011 yılından itibaren uygulanan havza bazlı destekleme modelinin etkin bir şekilde takibi ve uygulanması sağlanmalıdır. Bu bağlamda pamuk üretiminde daha çok verime sahip olan alanlarda ekimin artırılması için daha çok destek sağlanmalı ve bunun için Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'nın bu konudaki imkanları artırılmalıdır. Bu durum ülke içinde milli gelir artışı, istihdam artışı, dış ticaret açığının olumlu yönde etkilenmesi ve yerli sanayi için hızlı hammadde tedariki gibi birçok husus için büyük önem taşımaktadır.

4. Tek balya standardizasyonuna geçilmelidir. Destekleme sisteminde tek balya standardizasyonuna geçişi teşvik eden uygulamalara yer verilmesi önemli bir husus olarak değerlendirilmelidir. Önce çırçır fabrikalarında her balyadan otomatik olarak elyaf örneği alacak sistem yerleştirilmeli ve alınan örnekler belirlenecek laboratuarlara gönderilmelidir. Bu laboratuvarlar, kişiden ileri gelen ölçüm ve değerlendirme hatalarını asgariye indiren, yüksek kapasiteli gelişmiş HVI (High Volume Instrument) ile teçhiz edilmelidir. HVI sınıflandırma sistemi geleneksel eksper "derece"si ve elyaf uzunluğu, mukavemeti, elyaf tecanüsü, micronaire, çepel ve renk gibi elyaf özelliklerinin alet ile ölçülmüş sonuçlarını içermektedir. Bu şekilde balyanın gerek borsada parasal kıymet takdirinde gerekse iplik olma, dokuma ve boyama gibi işlemlerde sınıflandırılması ve değerlendirilmesi kolaylıkla yapılmaktadır. Bunun yanında, tek balya standardizasyonu bölgeler arası kütlü pamuk naklini de önleyecektir.

5. Pamuğun ülke içi üretiminin tüketimi karşılayacak seviyeye gelene kadar, ithalatın daha düşük bedellerle gerçekleştirilmesi için alternatiflerin değerlendirilmesi, göz önüne alınması gereken bir husustur. Türkiye'nin yıllar itibarıyla yarısından fazlası ABD'den yapılan pamuk ithalatının, İslam İşbirliği Teşkilatı üyesi olan pamuk üreticisi ülkelere doğru kaydırılabilmesi, Türkiye'nin daha ucuz hammadde temin etmesini sağlayacak önemli bir girişim olarak gündeme alınmalıdır. Bu nedenle İİT üyesi ülkelerle pamuk ticaretinin artırılması ve bunun için Türk tekstil sanayicisinin tercih ettiği pamuk standartlarını söz konusu ülkelerde sağlayacak plan ve projelerin bu ülkelerle karşılıklı olarak hayata geçirilmesi, hatta daha ileri gidilerek bu ülkeler ile Türkiye arasında, İslam Kalkınma Bankası üzerinden kullanılacak krediler vasıtasıyla, ABD ile Türkiye arasında var olan ticaret sistemine (sübvansiyonlu ithalat- GSM Kredileri) benzer bir yapı oluşturulması, Türkiye'nin pamuk ile ilgili hedefleri arasında olmalıdır.

6. Pamuk üretim ve pazarlama yapısının güçlendirilmesi ve istikrarlı hale getirilmesi için pamukta uzmanlaşmış kooperatif birlikleri olan Tarış Pamuk Birliği, Çukobirlik ve Antbirlik'in idari ve mali yapıları ile finansman imkanlarında yaşanan sorunların çözümü için politikalar üretilmesine ve gerekli yasal düzenlemelerin yapılmasına ihtiyaç vardır. Bu bağlamda, Tarım Satış Kooperatifleri ve Birliklerine, DFİF kredisi benzeri uygun faizli kredi desteklerinin sağlanmasına devam edilmesi uygun olacaktır.

7. Üretimin tüketimi karşılayacak seviyeye getirilmesi hedefine paralel olarak, üretimin kalitesinin tespiti ve artırılması yoluyla yerli hammadde kullanımının tercih edilmesi için çeşitli tedbirler alınması, ithalatın azaltılması amacıyla atılabilecek adımlar arasında sayılabilir.

8. Pamuk toplama işçiliğindeki yüksek fiyat ve işçi bulmada yaşanan sıkıntıların devam etmesi nedeniyle makineli hasada geçiş zorunlu hale gelmiştir. Tarım arazilerinin toplulaştırılması ve tarım satış kooperatifleri ve birlikleri ile diğer üretici örgütlerinin, makineli hasat konusunda üreticiye öncülük etmesi ve gerekli makine ve ekipmanı sağlaması önem taşımaktadır. Birliklerin bünyesinde makine parklarının kurulması ve bu yönde birliklerin desteklenmesi, sorunun giderilmesinde bir yöntem olabilmektedir. Ülkemizde pamuk hasadı sonrası birliklere mal teslim etme sırasında uzun kuyruklar oluşmakta, kütlü pamuğu saklamada depo sorunu ortaya çıkmaktadır. Hasat edilen pamuk "modüle builder" adı verilen aletlerle sıkıştırılmalı ve

böylece taşımada ve depolamada kolaylıklar sağlanmalıdır. Kullanımı çok basit olan “Modüle Builder” aletinin ülkemize getirilmesi ile zaman ve yerden kazanç sağlanacaktır. Çırçır fabrikalarında makineli hasada uygun ön temizleme ekipmanlarının kurulması sağlanmalıdır.

9. Alternatif ürünler olarak mutlaka pamuk, mısır buğday ve soya birlikte ve bir pariteye bağlanarak değerlendirilmelidir. Alternatif ürünlerin ülke için yarattığı katma değer hesaplamalarında yurt içinde oluşan borsa fiyatları değil, uluslararası piyasa fiyatları baz alınmalıdır ve destekleme primleri bu kapsamda oluşturulacak bir parite esasına göre belirlenmelidir.

10. Pamukta destekleme prim ve politikaların, son dönemde olduğu gibi üreticiler tarafından ekim yapılmadan önce haberdar olunması ve ödemelerinin de aynı dönemde yapılması, üretimde önceden belirlilik, istikrar ve üretime teşvik açısından önem arz etmektedir.

11. Pamukta lisanslı depoculuk sistemi yaygınlaştırılmalıdır.

12. GDO'suz Türk pamuğu imajı tüm sektör paydaşlarınca benimsenmelidir.

13. Pamuğun genel durumunun, tekstil sektörü (iplikçi, dokumacı, konfeksiyoncu, modacı) üretici, tüccar, çırçırıcı, pamuk yağı üreticisi, ihracatçı, ithalatçı, tüketici gibi geniş bir kesimi ilgilendirmesi sebebiyle, pamuk sektörüyle ilgili politikaların oluşturulması ve sorunların çözümü konusuna bütünsel yaklaşımlarda bulunma kapasitesi geliştirilmelidir.

14. Özellikle gelişmiş ülkelerde organik pamuktan yapılan tekstil ürünlerinin tercih edilmesi sebebiyle, organik pamuk üretimi ülkemizde teşvik edilmeli ve artırılmalıdır.

15. Ticaret Borsaları, sektörel kuruluşlar daha aktif olarak önce yerel daha sonra ülkesel “ürün ekonomik analizlerini” yaparak etkin olmalıdır.

16. Pamuk rekolte tahmin çalışmaları ulusal düzeyde uydu kontrollü olarak tamamen bilimsel yollarla yapılmalı ve üretim sezonu sonunda yıllık rekolte değerleri açıklanmalıdır.